

Fredagen den 5 februari

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 28 januari.

2 § **Allmänpolitisk debatt** (forts. från prot. 62)

**Anf. 1 BJÖRN SAMUELSON (vpk):**

Herr talman! Det kan ibland vara svårt att avgöra den lämpliga detaljeringsgraden i politiska beslut. Denna problematik kanske i särskilt hög grad gäller skolpolitiken. Även om det nu finns både kommunala och statliga huvudansvarsområden inom utbildningspolitiken får inte detta leda till stelbenthet, så att man vägrar att se varandras problem. Problem som påverkar båda dessa ansvarsområdens beslutsresultat måste vara gemensamma problem. Från vpk:s sida har vi deklarerat att vi tycker det är otillfredsställande att fatta beslut i riksdagen som inte kommer att fungera i enlighet med de mål som uppsatts.

För grundskolans del är de övergripande målen att vi skall ha en enhetlig och likvärdig skola. Dessa begrepp uttrycker så att säga den demokratiska viljan och fördelningspolitiska funktionen i skolan. När vi i vpk säger att vi ställer oss bakom dessa mål och är beredda att utveckla dem, får det till effekt att vi också måste ta hänsyn till områden som i dag är kommunala ansvarsområden. Vi tycker inte att det är fel att lyfta in hela skolverkligheten i en analys för nödvändiga beslut.

Dessa ståndpunkter leder till att vi kommer på kontrakurs mot regeringen i många frågor. Vi kan inte som regeringen bortse från verklighetens behov i skolan och säga att dessa inte är riksdagens angelägenheter. Vpk anser till skillnad från regeringen att det har betydelse för besluten i riksdagen om det i skolan finns läroböcker, bra mat, en funktionell arbetsmiljö och god social omsorg. Det har betydelse för skolarbetets resultat, om man har riktig och relevant information i läroböckerna eller ej. Nixon är inte president i USA längre. Ej heller beror svälten i Afrika på att klimatet där gör att människorna planerar sin tillvaro sämre än vi på nordligare breddgrader gör. Det har betydelse för skolarbetet och avgör resultatet av riksdagsbeslut om barnen får behålla sina läroböcker och utveckla en bra studieteknik. Det har resultatmässig betydelse att skolbiblioteken har god standard. Det har

kulturell betydelse, om man via det tryckta ordet lär sig argumentera, och kanske lär sig att välja bland det medieutbud som människor utsätts för i dag. Att kunna välja i detta fall är numera en demokratisk möjlighet och rättighet.

Det är anmärkningsvärt att riksdagen inte får förslag från regeringen i syfte att stärka läromedelsstandarden i skolan. Särskilt underlig ter sig denna avsaknad av initiativ efter socialdemokraternas uttalanden vid partikongressen.

Ja, men någonting gör väl regeringen, invänder kanske någon. Jo det är sant. Regeringen tillsätter en utredare. Regeringen säger att den skall tvinga kommunerna att ge barnen skolböcker. Sedan säger regeringen att den skall ta bort de där 60 miljonerna till ersättning för kopiering av litterära och konstnärliga verk. Regeringen anser att dessa pengar förmodligen har gått till att göra läromedel i skolorna, vilket inte är regeringens bord.

Vi i vpk undviker helst piskans metod. Vi anser att ett stimulansbidrag bör utgå under en femårsperiod till kommunerna för att läromedelsstandarden skall höjas. Att ge ett stimulansbidrag är ett sätt att visa regeringens och riksdagens omsorg om den kvalitativa standard vi anser att skolan skall ha.

Efter alla larmrapporter behöver vi ingen mer utredning på detta område, det behövs handling på skolans område. Som ett andra steg i en nationell läromedelspolitik bör produktionen av läroböcker överföras i samhällelig regi. De privata läromedelsproducenterna har gjort omotiverade prishöjningar och därmed bevisat sin brist på ansvar.

Skollokalerna då, hur är det med dem? I budgetpropositionen säger regeringen att det nog inte är något vidare, men att ge statsbidrag för att ge barnen en bra arbetsmiljö skulle ytterligare överhettat byggmarknaden. Sedan går regeringen förbi problemet trots långa artikelserier i kvällstidningarna om hur illa ställt det är. Så sent som i går hade Dagens Nyheter en artikel i del två om skollokalerna i Stockholm.

Självfallet påverkar den dåliga lokalsituationen studieresultaten och möjligheterna för lärarna att uppfylla läroplanens intentioner. Dess värre innebär också en dålig arbetsmiljö att vissa elever med särskilda medicinska handikapp inte kan gå i skolan. Vad har det då för betydelse om riksdagen beslutar att elever med handikapp skall få gå i den vanliga skolan? Sådana beslut blir för dessa elever just inget annat än Ingvar Carlssons dimbankar.

Herr talman! Det är dags för ett krafttag på skolans område till förmån för våra barn, och särskilt skulle detta krafttag gagna dem som kommer från de lägre socialgrupperna. Det kan inte vara en välfärdsstats mening att dess barn skall möta en så undermålig kvalitet i skolan som i dag är fallet på alltför många ställen i landet. Eller har en del det så bra att andra inte har råd att må bra, Bengt Göransson?

Vi föreslår ett reinvesteringsprogram för skolan. Det skulle kosta 500 milj. kr. per år under en femårsperiod. Görs bidraget till ett femtioprocentigt statsbidrag skulle bruttosumman bli 5 miljarder kronor. Staten skulle alltså stå för hälften, dvs. 2,5 miljarder. Den summan, vilken är i underkant, överensstämmer ungefär med de nedskärningar som skolan drabbats av under åren 1981–1986, räknat i 1986 års penningvärde. De extra insatser som ett sådant program skulle innebära skulle enligt vår mening satsas på läromedel, skollokalerna och skolmat. Vi är beredda att diskutera olika

finansieringslösningar av vårt förslag. Det torde vara möjligt att här i denna debatt föra fram ett förslag till lösning. Jag vill, om inget av de finansieringsförslag vi har lagt fram i vår finansmotion passar, föreslå ett program för kvalitetshöjande åtgärder på skolans område om 100 milj. kr. till egna läroböcker åt barnen och 400 milj. kr. till bättre skolmiljö. Vi vill finansiera detta femåriga program, Bengt Göransson – Jan-Erik Wikström och Larz Johansson bör också vara intresserade – genom att höja skatten på vin och sprit med 6 %. Det skulle gott och väl finansiera ett femårigt reinvesteringsprogram på skolans område. Det finns väl ingen sunt tänkande människa som skulle ha något emot att betala 1:80 kr. extra för ett ganska bra vin, om han visste att det skulle gå till skolans miljö och läroböcker. Det vore intressant att i denna diskussion få en reaktion från Jan-Erik Wikström, Larz Johansson och Bengt Göransson på ett sådant reinvesteringsprogram för skolan. Om moderaterna ställer upp bakom ett sådant förslag behöver vi inte ha socialdemokraterna med.

Herr talman! Det har sagts att årets budgetproposition inte innebär några nedskärningar i skolan. Detta är nu en sanning med modifikation. Jag har redan pekat på det uteblivna anslaget till kopiering av litterära och konstnärliga verk. Utöver denna nedskärning kommer den årliga 2-procentiga reduktionen. Och sist men inte minst inför regeringen den s.k. cash limit-principen i skolan, dvs. att om läraravtalet går utöver regeringens lönepolitiska tak, skall detta få effekter på den statliga delen av skolorganisationen. Detta måste betyda ett hot om större klasser, Bengt Göransson.

Vpk säger nej till slika principer. Det är högst osmakligt att spela ut lärarnas fackliga rättigheter mot elevers och föräldrars berättigade krav på mindre klasser, så som regeringen nu gör. Den uppgörelse som vpk träffade med regeringen på skolans område för ungefär ett år sedan syftade bl. a. till att vi inte skulle ha stora klasser i grundskolan. Nu går regeringen från denna uppgörelse. Det är på sin plats att vi får klarhet i denna fråga.

Jag läste i en tidningsartikel att statsrådet Göransson propagerar för huvudräkning – bra! Ta nu och räkna ut följande: Hur mycket större skall klasserna i grundskolan bli om lärarlöneavtalet innebär en höjning med 5 %? Och så en följdfråga: Ämnar regeringen tillämpa också det omvända förhållandet, nämligen att om löneavtalen på skolans område innebär en höjning lägre än 4 %, kommer då klassernas storlek att minska? Jag förmodar att så är fallet, om det skall vara någon konsekvens i galenskaperna.

Får jag i detta sammanhang i fråga om kassabegränsningen av anslagen i skolan rikta en fråga till folkpartiet. Ni folkpartister talar ibland om att det skall vara högst 25 elever i en grundskoleklass. Det är rimligt och någonting som också vi kommunister kan ställa oss bakom. Men hur kan ni i sådana fall acceptera kassabegränsningsprincipen i skolan? Hur kan ni i det ena ändtaget kräva mindre klasser och i det andra acceptera en princip som leder till kanske större klasser än dem som ni i dag vill göra mindre? Enligt min mening är ni inte trovärdiga i denna fråga. Det går inte att äta kakan och ha den kvar.

I budgetpropositionen finns ytterligare ett förslag som, även om det inte direkt innebär en nedskärning, i det praktiska fallet kan medföra det. Det är

förslaget om att lägga hemspråksundervisningen utanför ordinarie timplan. Vi tycker, att även om det kan finnas problem i dag, skall man inte lösa ett problem och samtidigt skapa ett nytt i stället. En ökad samordning av undervisningen vore en naturligare åtgärd. Här hoppas jag att pennan på utbildningsdepartementet har gått fortare än tanken.

Effekten av att lyfta ut hemspråksundervisningen blir enligt vår mening att det kommer att bli mycket svårt att motivera invandrareleverna att delta i denna undervisning, medan alla de klasskamrater vilkas hemspråk är svenska får ägna sig åt olika fritidssysselsättningar. Effekten av det förslag regeringen nu lägger fram, som inom parentes sagt är ett gammalt krav från moderata samlingspartiet, blir att hemspråkens status ytterligare minskas. Det är förvånande att ett sådant förslag kommer från statsrådet Göransson, som också är kulturansvarig i regeringen och borde veta hur viktigt språket är för ens identitet och hur sårbart språket är.

Det är märkligt att riksdagens alla partier ställer sig positiva till de motioner jag har väckt om svenska dialekter, men det är inte samma reaktioner då det gäller att försvara de s. k. hemspråkens ställning. Jag noterar detta.

Herr talman! Den svenska skolan har inom sig enorma utvecklingspotentialer. Vi har i motioner till denna riksdag lagt fram förslag i syfte att frigöra dessa krafter.

Vi tror att det är inom den allmänna skolan som de största pedagogiska framstegen har gjorts och kommer att göras. Tre steg kan leda oss fram mot en skapande och levande skola – en skola för livet.

För det första: Starta ett reinvesteringsprogram för skolan. Ge barnen egna och bra läromedel. Ge alla i skolan en bra arbetsmiljö. Ge barnen i glesbygd chans att få ha kvar sin skola.

För det andra: Sätt i gång en demokratiseringsprocess i skolan. Stärk språkens ställning och ge eleverna rätt att lära sig samt bedriva elevfackligt arbete och arbetsmiljöarbete.

För det tredje: Utred och lägg fram förslag om en betygsfri skolas möjligheter och villkor.

Med andra ord: Använd utbildningspolitiken som ett regionalt och fördelningspolitiskt instrument. Då finns det en majoritet för det i denna riksdag.

#### **Anf. 2 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:**

Herr talman! Björn Samuelson ställde två frågor till folkpartiet och mig. Den ena gällde behovet av mindre klasser. Det är riktigt att vi har motionerat om att samma delningstal skall gälla på mellan- och högstadiet som på lågstadiet, alltså högst 25 elever. Vi har finansierat detta genom att använda en viss del av förstärkningsresursen till detta ändamål.

Den andra frågan gällde alkoholbeskattningen. Vi har motionerat om en höjning av alkoholskatten med 10 %. Det skulle ge en prishöjning på ungefär 5 %. Vi har räknat med att det skulle leda till en minskning av den totala alkoholkonsumtionen med ungefär 3 %. Men vi har aldrig velat knyta en sådan alkoholpolitiskt motiverad skattehöjning till en viss utgift i statsbudgeten.

**Anf. 3 LARZ JOHANSSON (c) replik:**

Herr talman! I våra skolpolitiska motioner har vi föreslagit förstärkningar av olika slag, som delvis sammanfaller med dem som Björn Samuelson redovisade. Dem har vi finansierat i vår ekonomiska motion, där också skolans utgifter finns med. Mot den bakgrunden har jag inte just nu någon anledning att vare sig bekräfta eller avvisa Björn Samuelsons påstående. Jag vill bara påminna Björn Samuelson om att föregående år, då vi också diskuterade sätt att undanröja regeringens besparingar på skolans område, förde centern fram tanken att höja skatten på vin, sprit och tobak. Den gången lyckades vi avvärja en stor del av besparingarna utan denna åtgärd. Det är möjligt att man kan behöva tillgripa den i framtiden.

**Anf. 4 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:**

Herr talman! Jag noterar att det inte är alldeles nattsvart utan att vi kanske under våren kan komma fram till ett gemensamt förslag till riksdagen, som innebär att vi förstärker läromedelsstandarden i skolan utan att vi behöver lägga piskan på kommunerna.

**Anf. 5 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att ta upp såväl kultur- och mediefrågor som skolfrågor. Låt mig börja med att säga något om kulturfrågorna.

Vi kan i dag glädja oss åt att kulturen har starkare ställning än tidigare. Det finns ett växande kulturintresse. Vi kan konstatera att den kulturpolitik om vilken riksdagen fattade beslut 1974 i långa stycken har kunnat genomföras och när det gäller konkreta förslag kunnat ligga till grund för handlandet i övrigt samt att detta har skett i betydande enighet i riksdag, landsting och kommuner. I hög grad drar alla krafter åt samma håll i dag på kulturområdet.

Låt mig ge två exempel på framgångsrika områden. Vi har haft framgångar i fråga om regionaliseringen. Vi har fått kulturinstitutioner, kulturbyggnader som aldrig förr, och vi har fått kulturhus, Folkets hus, bibliotek osv. Vi har fått en mycket omfattande amatörverksamhet runt om i landet. På den punkten har kulturpolitiken varit mycket framgångsrik.

Ett annat område som kan tjäna som gott exempel är insatserna för kultur i skolan. Många betraktade detta närmast som en udda företeelse. I själva verket har det visat sig att kultur-i-skola-insatserna har satt i gång den process som vi hoppades på. En rapport från länskolnämnden i Blekinge visar entydigt den entusiasm med vilken man fullföljer arbetet.

Också ekonomiskt har kulturen haft möjlighet att hävda sin ställning. Centerpartiet har i en motion i år på nytt haft svårt med siffrorna. Man säger att kulturens kompensation för inflationen har varit blygsam. I själva verket har kulturområdet inte bara fått full kompensation för inflationshöjningen utan också fått en realökning från 1981 fram till nu på ungefär 11 %. Det är alltså en hyggelig ökning utöver inflationskompensationen.

Men det finns naturligtvis trots allt risker. Dagens Nyheters chefredaktör Arne Ruth talar om omfamningen av kulturen, ett växande intresse där också spekulativa krafter intresserar sig för kulturen. Vi får entusiastiska förslag om kulturfestivaler som näringslivet tar initiativ till och hoppas att staten

skall betala. När staten sedan tycker att staten inte skall betala näringslivets festivaler, faller det hela pladask, och det blir litet pinsamt för ganska många.

Jag tror att det är viktigt att debatten om kulturpolitiken vidgas. Reformarbetet har naturligtvis varit lättare i inledningsskedet än det blir nu. Nu möter vi nya problem. Vi har grundstrukturen. Nu måste vi gå vidare, i insikt om att kulturarvet är det enda arv som ingen kan ärva – det måste alltid förvärfvas av varje generation för sig, och det är en stor utmaning för varje kulturpolitisk insats.

Kultur- och mediepolitiken kan drivas med i huvudsak fyra metoder: att främja, att acceptera, att reglera och att förbjuda.

Många staketmänniskor nöjer sig med att ställa krav på förbud, för att hindra det icke önskade i förhoppning om att därmed det önskade skall finnas. Ultraliberalerna tycker att allt får gå som det vill – marknadskrafterna kan råda. De förespråkar i stort sett en låt-gå-politik.

Vi har satsat mycket hårt på främjandet av det vi tycker är viktigt att främja, stärka det som har svårt att nå fram av egen kraft och uppmuntra fler att ta del av kulturen. På främjandet läggs en tyngdpunkt, men främjandet måste alltid förenas med accepterandet av olika kulturformer. I vissa sammanhang måste vi också ha regler och uppenbarligen även vissa förbud. Videocensurdebatten handlar mycket om det.

Låt mig säga något om värderingen av kulturinsatserna. Vi behöver nu göra en översyn och granskning av hur det har gått. Om man gör en sådan översyn uteslutande i kvantitativa och ekonomiska termer finns det en risk. Det är viktigt att vi också gör kvalitativa utvärderingar.

Jag blir litet oroad ibland när jag ser redovisningar av vad varje besök på en institution kostar, där man utgår ifrån att museets enda uppgift är att ha besökare och slår ut museets totalkostnader på varje besökare som tittar på utställningar – som om museet inte fyllde en funktion för dem som skall forska i morgon och för dem som har annan användning av museet än att komma dit för att se på utställningar. Det finns anledning för oss att se till att vi i vår utvärdering av kulturpolitiken inte uteslutande har de ekonomiska termerna.

På TV- och radioområdet föreslår vi i år en höjning av licensavgiften med 68 kr. Det blir ungefär 20 öre om dagen, dvs. en ganska blygsam höjning för den enskilde. Höjningen medverkar emellertid till en konsolidering av rundradiofonden och innebär en förstärkning och ökad trygghet för radio- och TV-verksamheten.

Uppenbarligen kommer folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna att godta en sådan höjning. Centern säger däremot överraskande nej, med hänvisning till att man vill reklamfinansiera en av Sveriges televisions kanaler. Det är ett överraskande men klargörande besked från centern: reklamfinansiering av en av kanalerna innebär uppenbarligen en frysning fr. o. m. nu av licensavgifterna.

Den senaste tidens debatt på medieområdet har framför allt rört kabellagstiftningen. Jan-Erik Wikström talade i går och tycktes mena att man egentligen inte behöver några regler. Han sade: Man skall väl kunna lita på dem som sysslar med satellitsändningar – de har väl inga ambitioner att sända våld, porr och rashets. Men låt mig påminna om att vi i höstas hade en

frågedebatt här i kammaren där man just oroades av att en av de satellitsändare som nu finns hade reklamslag som ansågs ha våldskaraktär och som väckte viss uppståndelse.

Bakgrunden till den diskussion som har förts nu har varit radiolagsutredningens förslag att anpassa kabellagstiftningen till den tekniska utvecklingen på satellitområdet. Jag har utgått ifrån att vi faktiskt behöver ha vissa regler. Vi behöver ha ett regelsystem för kabelnäten som innebär att hushållen skall vara garanterade tillgång till televisionens båda kanaler. En kabelnätsägare skall alltså inte kunna kräva en extra licensavgift – det krävs faktiskt att detta sägs. En kabelnätsägare måste kunna ställa en kanal till förfogande för egensändningar från t. ex. föreningslivet. Vi måste ha regler om våldsskildringar, pornografi och rashets.

Vi kommer sannolikt också att under alla omständigheter vilja ha någon form av regler som gäller reklam. Det intressanta är ju att de länder som i dag har reklam-TV är ivrigast i det europeiska konventionsarbetet i fråga om att reglera hur reklamen skall se ut för att den inte skall störa de egna affärerna. De som tror att man kan undgå reklamregleringsdiskussionen genom att införa reklam i svensk television bör se sig om i världen och fundera över var den diskussionen förs någonstans.

Eftersom utredningsförslaget blev utsatt får härd kritik, kommer jag inte att lägga fram någon proposition. Jag har ingen anledning att på den punkten gå emot remissinstanserna. Jag har inbjudit partierna till en beredning, och med undantag för den tveksamhet som redovisas från centerledaren har partierna tackat ja till att ingå i en sådan parlamentarisk beredning. Efter ett regeringsbeslut i går kommer en inbjudan att lämnas till partierna. Vi får alltså tillfälle att återkomma till de här frågorna.

Närradioreglerna är för närvarande föremål för beredning i regeringskansliet. Jag återkommer till dem senare i år.

Så till skolfrågorna. På skolområdet markeras i årets budgetproposition en rad förändringar, en rad förslag om utveckling av skolan. Den nya lärarutbildningen kommer att starta, och i anslutning till den föreslås betydande fortbildningsinsatser. Det har sagts att en förstärkning på 50 milj. kr. per år i tio år är snuspenngar, men det är faktiskt inte så. Ett sådant uttalande är ett uttryck för en i det stycket bristande insikt om pengars värde. I själva verket innebär denna insats en förstärkning av de fortbildningspengar som redan finns: I debatten har man gjort jämförelser mellan det förslag som skolöverstyrelsen lade fram och inte låtsat om att skolöverstyrelsens förslag byggde på att man först skulle ta tillbaka en hel del av de pengar som fanns ute i det lokala utvecklingsarbetet, för att sedan återföra dem som en ny utvecklingspost.

Vi har gjort kraftiga insatser för att stärka matematikundervisningen. Redan tidigare har vi förstärkt svenskundervisningen. Vi gör insatser på miljöområdet och beträffande dataundervisningen. Vi har, Birgitta Rydle, dragit slutsatser av vad vi har kunnat göra med pengar för utveckling på lågstadiet och förstärker nu också mellanstadieundervisningen. Vi föreslår möjlighet för vissa glesbygdshögstadiet, förstärker utlandsskolornas anslag, fortsätter med kultur i skola och har även utanför skolanslagen betydande insatser för skolbarnen – jag syftar bl. a. på de barnkulturanslag som anvisas

till kulturrådet och de pengar som ställs till filminstitutets förfogande för visning av film på biograf för barn och ungdom.

I skoldebatten tas också upp en diskussion om läroböcker, skolmat och lokaler. Här kan jag notera att man från oppositionens sida förutsätter att ingenting kan hända på läroboksområdet, skolmatsområdet och lokalområdet om inte staten betalar. I själva verket är det faktiskt alltid de enskilda skattebetalarna som står för kostnaderna – det är elementärt, men uppenbart viktigt att påpeka. Det är inte så, att kommunen inte har råd och att staten därför måste betala. Ytterst är det alltid en skattebetalare som står för varje kostnad för de allmänna nyttigheter som vi har. Om vi vill ha bestämmanderätten och ansvaret lokalt och om kostnaderna inte särskilt varierar mellan kommunerna – annat än i förhållande till deras storlek naturligtvis, men alltså inte per skattebetalare – finns det all anledning att se till att kommunerna svarar för kostnaden.

Centerpartiet lägger fram ett förslag om 50 milj. kr. som stimulansbidrag när det gäller inköp av läroböcker. Det motsvarar ungefär halva kostnaden för en lärobok. Om staten ger bidrag till halva läroboken, säger centern, kommer kommunerna säkert att stå för den andra halvan. Men man skall ha klart för sig att det är en bättre metod att garantera läromedelförsörjningen genom att i skolförordningen tala om att skolorna faktiskt skall ha vissa läroböcker. Ett sådant förslag kommer i den skolpolitiska proposition som läggs fram i vår, efter en utredning som inom kort kommer att redovisa sitt förslag.

När det gäller lokalområdet tar Björn Samuelson upp frågan om överhettningen. Ja, överhettningen på byggområdet spelar faktiskt en roll i detta sammanhang. Om man ger kommunerna särskilda bidrag för ombyggnad av skollokaler – en uppgift som måste prioriteras i kommunal verksamhet – ges de därmed möjlighet att sätta i gång ett antal andra byggen, vilka sannolikt inte behöver ha samma höga angelägenhetsgrad i dagens byggenkap. Det är förklaringen till detta resonemang.

Jag har under årens lopp haft anledning att mycket noga uppmärksamma läroboksfrågan. Vi kommer alltså att få tillfälle till en ingående diskussion i denna riksdag om läroboksstandarden. Jag vill i detta sammanhang påminna Björn Samuelson om att beskrivningen av Afrikas förutsättningar för utveckling kanske inte påverkas av att kommunerna får möjlighet att köpa fler böcker. Läroboksfrågan handlar inte bara om inköpen. Kostnaderna för läroböcker har ökat mycket kraftigt. Böckerna har blivit dyrare utan att för den skull ha blivit bättre.

Regeringen för ett antal resonemang om skolans kostnader. Vi har tagit upp det som kallas cash limit-principen. Det ligger inte någon dramatik i detta. Det är bara ett konstaterande av att det om riksdagen tar ställning till de samhällsekonomiska ramarna – vilka skatter vi skall ha, vad vi kan satsa totalt på olika verksamheter – faktiskt får betydelse för verksamheten hur man väljer att göra fördelningar. Detta resonemang förs över hela fältet. Skall vi kunna klara att hävda vår ekonomiska självständighet i en värld där vi är starkt beroende av andra, måste vi också vara beredda att sätta in våra löneförhandlingar i ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Oppositionens sätt att möta skolfrågorna är något splittrat. Moderaterna

har en företrädelsevis negativ beskrivning och projicerar sig mycket intensivt mot socialdemokratin. Moderaterna tycker uppenbarligen inte om handikappinsatser och är tveksamma inför hemspråksinsatser – där vill man dra ned. Folkpartiet har i år, såvitt jag kan se, den mest nyanserade bilden av skolan, där man också ser skolans kvaliteter. Centerpartiet har lättat från de ekonomiska realiteterna. I det stycket beklagade Larz Johansson i går min håltä. Jag kan notera, att när Larz Johansson störtar runt i de ekonomiska sammanhangen, flyger han på det mest lättvindiga sätt och bekymrar sig inte om någon som helst markkontakt.

Beträffande betygsfrågan vill jag säga att jag anser att det är viktigare att vi har en bred, allmän debatt bland föräldrar, elever och lärare – att det faktiskt görs en ordentlig genomgång av vilka underbara betygssystem man avser att införa. Jag har tidigare påpekat det mycket elementära, att varje betygssystem som syftar till urval faktiskt blir relativt vare sig man vill det eller ej.

Birgitta Rydle tog i ett antal frågor upp hur vi kan påstå att den bästa fjärdedelen har väl så goda kunskaper som tidigare. Det sägs att de som i dag kommer in på tekniska högskolor inte är så bra. Jag vill ändå hävda att den bästa fjärdedelen av våra barn och ungdomar som går ut skolan i dag kan mäta sig väl med dem som har gått tidigare.

Regering och riksdag anger ramar och mål för lokalt utvecklingsarbete, därför att vi eftersträvar enhetlighet i utvecklingsarbetet. När vi diskuterar tillvalen på högstadiet, Birgitta Rydle, kan det finnas anledning att fundera över vilka ämnen som man skall stryka.

Sedan några ord om hemspråksundervisningen. Larz Johansson hade i går kväll ett inlägg som var något överraskande. Han riktade kritik mot regeringens förslag på hemspråksundervisningens område genom att göra ett antal påståenden som icke var korrekta. Han sade att regeringen har föreslagit att hemspråksundervisningen skall förläggas till elevernas fritid. Det har vi inte föreslagit. Han säger vidare att hemspråklärarna inte får förvisas till annan tid än skoltid. Vem har sagt att de inte skall vara i skolan på skoltid? Är lärarna i tillvalsämnena inte i skolan på skoltid? Larz Johansson säger också att jag antyder att invandrabarnen är en belastning. Jag tycker att detta påstående är ganska oförskämt och ett mycket ohederligt argument. Han avslutar med att säga att regeringen har föreslagit att hemspråksundervisningen skall förpassas till icke skoltid. Något sådant har regeringen icke föreslagit.

Under natten och morgonen har jag naturligtvis funderat över vad som kan vara skälet till Larz Johanssons inlägg på denna punkt. Jag har förstått att han, som annars brukar vara saklig och seriös, möjligen är så besvårad av det som händer bland hans partivänner i Sjöbo att han måste ta varje chans att distansera sig och därför väljer den här formen. Jag tycker att detta är litet tråkigt, men jag har överseende.

Vad regeringen har sagt om hemspråksundervisningen är att vi har konstaterat att man i alltför många skolor får en splittrad undervisning. När en lärare inte kan samla hela sin klass under mer än 20–30 minuter på en hel vecka, är det faktiskt inte bra. Det finns anledning att se till att klassen kan hållas samman. När jag, som häromåret, har mött grekiska föräldrar som säger att de vill ha grekiska lärare och t. o. m. lördagsöppna skolor, därför att

barnen går miste om så mycket undervisning, har jag dragit slutsatsen av detta och sagt att vi skall uppmana skolorna att, där det är lämpligt och möjligt, lägga undervisningen utanför ordinarie timplan. Det betyder att man med iakttagande av det som är kärnan – timplanen – bör kunna erbjuda schemalagda hemspråkslektioner på samma sätt som är fallet beträffande lektioner i andra ämnen som ligger utanför timplanen. Det är inte fråga om att ändra några bestämmelser. Där det är möjligt att ha en förläggning av det slag som man har i dag, skall man ha det. En hemspråkslärare som går in som kompanjonlärare skall naturligtvis kunna göra det även i fortsättningen. Det är inte fråga om den stora förändring som man från oppositionens sida låtsas om. Vi har sagt att invandrarbarn möjligen har behov av lika många fysiklektioner som de barn som har svenska som sitt första språk. Vilka är de ämnen som Larz Johansson och Björn Samuelson menar att man skall ha en kortare timplan i när det gäller invandrarbarnen?

Herr talman! Skol-, medie- och kulturpolitiken får en allt centralare ställning i debatten. Vi har anledning att vara glada över detta. Socialdemokraterna har alltid i sin praktiska politik visat att vi är beredda att nå breda överenskommelser. För det får vi emellanåt bära kritik från dem för vilka den ärofulla reservationen alltid tycks hedervärdare än den goda kompromissen och uppgörelsen.

Vi nådde breda överenskommelser efter samtal och överläggningar när grundskolan infördes. Vi gjorde det när det gällde att få en ny lärarutbildning, då vi fick en bred majoritet i riksdagen. Det fick vi också efter ett ingående beredningsarbete då vi fick ett nytt radioavtal. Och jag hoppas att vi skall kunna få en bred överenskommelse när det gäller regler för kabelverksamheten. Socialdemokratin räknar med en fortsatt medverkan för att vi skall kunna få goda lösningar. Vi är beredda att i de diskussionerna både ge och ta. Breda överenskommelser på dessa centrala områden är till gagn för vårt land och för oss som är medborgare.

**Anf. 6 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:**

Herr talman! Bengt Göransson hade en intressant analys av olika metoder att möta kultur- och mediefrågor: man kan främja, acceptera, reglera och förbjuda. Det är ett intressant mönster, om man tittar t. ex. på närradion, där socialdemokratin startade med att förbjuda. Nu har man inte bara accepterat den, utan i sin praktiska verksamhet främjar man den.

Den fråga jag ställde i går gällde närmast: Måste man reglera så mycket i dag som vi ansåg att man borde göra då närradion ännu var föremål för försöksverksamhet?

Jag tolkar Bengt Göranssons svar så, att det kommer förslag senare i vår om en viss avreglering av närradion. Det tror jag är bra.

Den andra frågan jag ställde i går gällde om vi skulle kunna bli överens om att i den parlamentariska beredningen också pröva frågan om hur det svenska TV-utbudet skall kunna breddas under krav på mångfald och kvalitet. Vi har utrymme i Sverige för två nationella TV-kanaler utöver de två som i dag sänder. Vi tycker att man borde få utnyttja en av dessa för en tredje nationell TV-kanal, gärna baserad i Göteborg eller någon annanstans utanför Stockholm och finansierad huvudsakligen med reklam.

Jag är visst inte någon motståndare till regler mot övertramp. Det sade jag uttryckligen i går. Men jag sade samtidigt att den viktigaste frågan inte är den om hur man reglerar eventuella övertramp i kabelnätet utan den om vilket svenskt utbud som vi kan få för att möta de utländska satelliternas program. Vi är tydligen överens om – och det är utmärkt – att Sveriges Televisions program behöver ha en garanterad och säker finansiering genom licenssystemet. Då tycker jag också att man skall öppna möjligheterna för att reklamfinansiera en tredje kanal. Annars söker sig näringslivet utomlands för att använda utländska satelliter, och vi får inte den bredd i det svenska programutbudet som jag tycker är så önskvärd.

En del socialdemokrater är när det gäller en tredje TV-kanal kvar på förbudsstadiet. Jag tror dock att Bengt Göransson i varje fall är på väg att acceptera en tredje kanal och att det vi i beredningen kan diskutera är hur man skall kunna reglera koncessionen för en tredje nationell TV-kanal. Där finns mycket intressant att gemensamt resonera om.

**Anf. 7 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:**

Herr talman! Helt kort om reklam. Reklam är faktiskt inte gratis, om någon tror det. Någon betalar alltid kostnaderna för reklamen också.

Så till skolans område.

När det gäller skollokaler och överhettning på byggområdet undrar jag: Inte skall väl barnen i skolan sitta emellan på grund av er oförmåga att styra byggandet mot skolor i stället för lyxkontor, Bengt Göransson?

Bengt Göransson säger angående cashlimit-metoden att när det gäller museer skall man anlägga en vidare ekonomisk aspekt på kostnaderna, med hänsynstagande till vad de betyder i framtiden för forskare osv. Men när det gäller skolan skall man inte ha något vidare ekonomiskt perspektiv på vad det betyder för samhället om våra skolbarn i dag slipper att utsättas för större klasser. Det resonemanget haltar. Bengt Göransson har inte lätt för huvudräkning.

Så till läroböckerna. Här visar Bengt Göransson återigen sin bristande insikt om att vi har två olika skattesystem, ett kommunalt och ett statligt. Det statliga skattesystemet är mer rättvist gentemot bl. a. låginkomsttagarna. Det kommunala är proportionellt och slår stenhårt mot låg- och medelinkomsttagare.

När det gäller olikheterna i fråga om de satsningar som görs på skollokaler, läromedel och social omsorg i skolan kan jag rekommendera Bengt Göransson att läsa direktiven till styrningsberedningen. De direktiven finns inom departementet. Där kan Bengt Göransson se hur olika villkoren är för barnen i olika kommuner i landet. Det står någonstans på s. 100.

Så till hemspråkundervisningen. Om det inte finns några problem, varför skriver då regeringen om en förändring? Om det finns problem, Bengt Göransson, varför då inte se till att möjliggöra en mera samordnad undervisning i skolan? Det är väl inte orimligt att tänka sig att man undervisar i matematik på persiska, i engelska på finska osv.? Jag tycker att det är fel väg att gå att skriva om någonting som inte betyder något alls.

Jag har ännu inte fått svar på frågan: Vad betyder det om lärarlöneavtalet skulle ge mer än 4 % ökning, t. ex. 5 %? Vilka effekter kommer det att få?

Riksdagen har rätt att få reda på detta. Om lärarlöncavtalet hamnar på 3 % – vad kommer det att innebära för den statliga skolorganisationen? Ge besked och ett svar på den här frågan, Bengt Göransson!

**Anf. 8 LARZ JOHANSSON (c) replik:**

Herr talman! Vi kände inte till att detta skulle bli en blandad kultur- och skoldebatt. Om vi hade vetat det hade vi naturligtvis också haft med representanter för kulturområdet i den här debattomgången. Men samtidigt är det litet grand belysande. Här säger Bengt Göransson inte utan stolthet att kulturområdet har ökat med 11 %. Jag skall inte ta upp någon diskussion om de siffrorna, för jag kan dem inte. Jag accepterar det som Bengt Göransson säger.

Men vilken stolthet känner Bengt Göransson när han talar om hur mycket skolans anslag har ökat? Till kultur i skolan kan man ha stimulansbidrag, säger Bengt Göransson, återigen med stolthet. Men stimulansbidrag till böcker kan man inte tänka sig! Då är min första fråga till Bengt Göransson: Är inte skolan det allra yttersta uttrycket för kultur?

Jag frågade i går kväll, och Björn Samuelson har återkommit till detta i dag: Hur mycket kommer klasstorlekarna att öka, om löncavtalet överstiger vad regeringen har tänkt sig? Jag kan acceptera om Bengt Göransson på sitt departement säger till sina tjänstemän, att om lönerna nu blir för dryga får några av er sluta, och de som blir kvar får göra litet mer. En del av jobben får vi lämna därhän, för dem hinner vi inte med. Så kan man emellertid inte resonera i klassrummen, Bengt Göransson.

För ett par år sedan, i budgetpropositionen 1986, sade Bengt Göransson apropå basresursmedeltalet att detta ibland har lett till så stora klasser att antalet elever kommit att uppgå till 32–33, dvs. väl över delningstalet. Han fortsatte: "För att komma till rätta med det nämnda problemet menar jag att 1980 års riksdagsbeslut nu bör justeras. -- --Utgångspunkten bör därvid vara att ingen klass skall behöva ha elevantal som överstiger delningstalet."

Min raka fråga till Bengt Göransson är denna: Hur många klasser i dagens Sverige är större än vad som motsvarar delningstalet?

Så till vem som betalar vad. Jag upprepar litet av det som Björn Samuelson sade, men jag måste också liksom Bengt Göransson säga: Detta är elementärt. Om man flyttar över en betydande del av kostnaderna från den statliga sektorn till kommunerna, drabbar det låginkomsttagarna i första hand. Kommunalskatten är den i särklass tyngsta skatten för merparten av Sveriges invånare. Detta är att ändra de fördelningspolitiska förutsättningarna. Det borde, Bengt Göransson, vara elementärt för en socialdemokrat.

Jag ber att få återkomma till frågan om hemspråksundervisningen i nästa replik.

**Anf. 9 BIRGITTA RYDLE (m) replik:**

Herr talman! Det var inte mycket till svar jag fick på alla de frågor jag ställde till skolministern sent i går kväll. Jag trodde att skolministern hade sovit på saken och kommit fram till vad han skulle svara mig.

Jag vill till att börja med ta upp betygen. Jag ställde frågan: Tänker socialdemokraterna tillmötesgå föräldrarnas och elevernas krav på ett nytt

betygssystem, krav som sammanfaller med dem som vi moderater har framfört under flera år, ett motivationsskapande och informativt system där betyges i förhållande till vad kursplanerna kräver, och inte i förhållande till vad kamraterna kan? Låt oss få ett svar i nästa replik, Bengt Göransson – ja eller nej.

Jag ställde också frågan om varför ramar och mål för ett lokalt utvecklingsarbete bör anges av riksdag och regering. Då fick jag till svar att det behövs därför att det skall vara enhetlighet. Det är ett typiskt socialdemokratiskt svar. Får det inte finnas variation ute i skolorna? Litar inte skolministern på att lärare och elever kan klara den uppgiften utan centrala påbud?

Sedan gällde det uppdraget till skolöverstyrelsen om precisering av baskunskaper i svenska och matematik. När kommer resultatet av det uppdraget? När får vi den preciseringen?

Jag frågade om skolministern skulle kunna ge tillstånd till fler valmöjligheter i gymnasieskolan, och varför inte också fler valmöjligheter på högstadiet, som vi har föreslagit. I år föreslår regeringen t. ex. att ett schackgymnasium inrättas i Norrköping. Vi har ingenting att invända mot det, lika litet som vi har haft invändningar mot andra specialgymnasier. Men vi kan inte förstå att socialdemokraterna har en sådan motvilja mot att även andra intressen än intressen för idrott, musik, drama eller dans också skulle kunna tillåtas utvecklas på liknande sätt. Ge större utrymme åt elevers specialintressen inom andra ämnen, även om det skulle vara ett skolämne som man är särskilt intresserad av! Den som är intresserad av språk, biologi eller historia skall verkligen inte diskrimineras.

#### **Anf. 10 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Jag noterar att Jan-Erik Wikström nu konstaterar att han och hans parti gärna vill diskutera hur man kan reglera koncessionerna för en tredje kanal. Den totala avreglering som man i andra sammanhang talar om är man tydligen inte helt övertygad om skall gälla. Jan-Erik Wikström upptäckte, möjligen med viss fasa, att han hade ställt upp till försvar även för utgivare av porr och våld. Den tolkningen har han nu avlägsnat sig från. Jag inser att han inte gärna vill gå på den linjen.

Björn Samuelson säger: Inte skall väl barnen sitta i kläm för att man inte kan styra byggena. I själva verket gav regeringen i höstas direktiv om att man skulle prioritera skolbyggen. Det är också vad som sker nu. Skolreparationer kommer i gång. Jag försökte förklara, att om man betalar dessa byggen, ger man kommunerna möjlighet att genomföra andra byggen också, och då blir det en överhettning. Det har vi inte möjlighet att acceptera i den ekonomiska situation vi lever i.

Jag vet att vi har två skilda skattesystem. Det finns ingen anledning att blanda ihop betalningarna alltför mycket, eftersom det är två skilda system. Erfarenheterna har hittills visat att blandade bidragssystem har den svagheten att man inte alltid får de effekter man önskar. När det gäller ersättning till ekonomiskt svaga kommuner är det viktigt att klara den över skatteutjämnningen och inte över destinerade bidrag av olika slag.

Birgitta Rydle frågar om det inte skall finnas lokala variationer. Jo, det skall det finnas – många variationer. Men det finns anledning att man ändå,

om man tycker att ett gemensamt nationellt skolsystem är viktigt, anger ramar inom vilka man arbetar med ett lokalt utvecklingsarbete. Jag skall ta ett mycket konkret exempel, Birgitta Rydle. Om man lämnade allt helt fritt skulle vi, med tanke på de profileringsönskemål som ibland finns, ha ett antal fotbollsgrundskolor i landet. Jag tycker inte för egen del att vi skall ha fotbollsgrundskolor. Det kan möjligen vara intressant för riksdagen att ta ställning till huruvida man skall ha det. Detta är ett mycket konkret exempel som visar varför jag tycker att man skall ha vissa gemensamma mål och riktlinjer.

Om vi ser på hur många elever som i dag får undervisning i skolan och studerar hur stor andel av den unga befolkningen som går i skolan jämfört med tidigare – med den integrering av handikappade och i viss mån av psykiskt utvecklingsstörda som vi har – är resultatet entydigt: vi har fått en skola som faktiskt ger bättre kunskaper åt fler än någonsin tidigare.

När det gäller tillvalen på högstadiet har vi i dag ett splittrat högstadium. Vi har anledning att se till att eleverna i så stor utsträckning som möjligt får del av det som kan vara en gemensam kärna. Om man ökar tillvalen kraftigt, måste man vara beredd att tala om vad man vill ta bort. Det skulle vara intressant att få några uppslag från Birgitta Rydle.

Jag svarade faktiskt också på frågan om betygssystemet. Jag förklarade – och det har jag gjort många gånger tidigare – att det relativa betygssystem vi har på många sätt är otillfredsställande. Men de som framtid deklarerar att vi skall ha ett kursrelaterat betygssystem, att vi skall tala om vad man kan och ingenting annat, glömmer bort att så länge vi måste ha betygen för urval, måste de bli relativa. De kommer att användas för jämförelse. För att de då skall vara rättvisa i fråga om vad man kan, kommer de att mer och mer bygga på prov som något liknar körkortsproven. Det är betygssystemets svaghet. Men vi har i dag inga andra system. Jag kan dock inte se det som en lösning att ett gäng politiker läser in sig i ett sammanträdesrum eller har öppna sammanträden för att bestämma hur det skall vara. Det viktiga nu är att de föräldrar som har talat om att de vill ha betyg – de som har talat om det i Hem och Skola-enkäten – får möjlighet att tillsammans med lärare och elever under en tid diskutera hur man vill ha det. Jag välkomnar en sådan öppen och bred betygsdebatt och vill gärna medverka till att en sådan kommer till stånd. Det handlar faktiskt inte om att ett begränsat antal politiker skall läsa in sig för att bestämma hur det skall bli. Det var mitt svar på den frågan.

Björn Samuelson frågade också om hemspråksundervisningen och varför regeringen skriver om den. Han undrade om vi bara ger en rekommendation. Vi gör det därför att problemet finns. Jag talade om den splittring som faktiskt finns ute i skolorna, där man har många och skiftande invandrargrupper. Det problemet kan man naturligtvis lösa som Björn Samuelson föreslår. Hemspråkläraren i persiska får väl undervisa i matematik, fysik och kemi. Det är ju underbart. Känner Björn Samuelson många hemspråklärare i persiska, i finska eller i grekiska som utan vidare skulle klara av att vara en allgrundskolelärare, som somliga i andra sammanhang har sagt att det är omöjligt att få fram? Hur skall det gå till?

Vi måste i själva verket slå vakt om den kompetens som finns för att undervisa i t. ex. historia och samhällskunskap. Vi kan inte förutsätta att alla

hemspråklärare kan täcka in dessa områden. Vi skulle i så fall inom det svenska skolväsendet skapa ett system med olika språkskolor. Vi har strävat efter att invandrarbarnen skall vara delaktiga i den svenska grundskolan. De skall dessutom få del av det egna första språket och av den egna kulturen och kunna utveckla den.

Vår ambition att faktiskt möjliggöra för invandrarbarnen att utgöra integrerade medlemmar av det svenska samhället skapar de problem som jag diskuterar. Det vore mycket enklare om vi sade: Låt dem vara språkliga minoriteter. Vi skall med ekonomisk generositet ordna, så att de kan klara sig själva. Vi har emellertid inte velat ha en invandrarundervisning på det sättet. Det är viktigt att invandrarbarnen kan fungera och leva på samma sätt som svenska medborgare inne i det svenska skolsystemet. Vi måste då också se till att de får del av den samlade undervisningen.

Detta är faktiskt ett sakligt problem, som jag tycker att det finns anledning att nalkas med en viss respekt. Jag har valt att peka på den möjlighet som finns att erbjuda undervisning utanför ordinarie timplan.

Larz Johansson återkommer även i år och beklagar att det är en blandad kultur- och skoldebatt. Han sade exakt samma sak i fjol. Han visste inte då heller att det skulle bli så. Den gången fick jag förebräelser från Larz Johansson för att jag talade om kulturfrågor, eftersom det inte platsade i den debatt som han hade väntat sig. Som ansvarig för kultur- och skolfrågor förbehåller jag mig emellertid rätten att i denna debatt också diskutera med Jan-Erik Wikström. Jag tänker inte be om överseende för det.

Jag noterar att Larz Johansson accepterar mina siffror när det gäller kulturen. Det gläder mig, eftersom han därmed har distanserat sig från den centermotion som presenterar andra siffror för kulturutskottet.

Stimulansbidraget till kulturen har tillkommit därför att kulturverksamheten, i den form som den introduceras, inte återfinns på timplaner och kursplaner, eftersom det gällde att introducera ett övergripande synsätt. I det stycket har vi lyckats. Vi har fått matematiklärare som utanför sin matematikundervisning samverkar i teaterprojekt med bildlärare och musikhänslärare. Vi har således tack vare stimulansbidraget fått en rad mycket positiva effekter.

Hur många klasser är i dag större än delningstalet? Den frågan kan jag inte svara på med en exakt siffra. Jag vet emellertid att det naturligtvis här och var finns klasser som är större än delningstalet. I fjol besökte jag t. ex. en skola i Västerbotten. Man hade där fått in en elev till under terminen. Man ville inte göra en klassplittring, och det blev då 31 elever i klassen. I Adolf Fredriks skola har man 32 elever i någon klass, eftersom man har berett plats för ytterligare någon elev.

Det finns emellertid också många skolor i Stockholmsområdet som har betydligt färre elever. Delningstalet, eller genomsnittstalet, är som ensam mätare inte särskilt entydigt. Vi har i dag en större lärartäthet än någonsin tidigare.

Larz Johansson argumenterar sedan närmast för ett förstatligande av skolan. Låt mig, herr talman, till sist bara säga några ord om kostnaderna. Centern har lagt fram ett förslag om vårdnadsbidrag, som innebär att fyra miljarder vältras över till kommunerna. Man har också lagt fram förslag om

en höjning av moms på vissa varor, en höjning som sannolikt skulle fördyra inköpen till skolorna med ett belopp som motsvarar stimulansbidraget för läroböcker.

**Anf. 11 LARZ JOHANSSON (c) replik:**

Herr talman! Bengt Göranssons debatteknik börjar nu närma sig lågvattenmärket. Jag sade att jag accepterar Bengt Göranssons resonemang om kultursiffrorna, eftersom jag inte känner till dem. Jag kan inte argumentera med honom. Men i denna debatt accepterar jag siffrorna i denna debatt och konstaterar att de innebär en kraftig ökning.

Bengt Göransson svarade inte på hur många procent skolans anslag har ökat med. Han sade icke ett ord om den saken. År 1986 sade Bengt Göransson att inga klasser skall behöva ha ett elevantal som överstiger delningstalet. Nu verkar han egentligen tycka att det är ganska positivt att det kan vara 31, 32 eller 33 elever i en klass. I Malmöhus län har man 20 klasser med årets basresursfördelning som är större än delningstalet. Man är inte särskilt nöjd med den utvecklingen.

Bengt Göransson svarade inte heller på om skolan också är ett uttryck – kanske det främsta uttrycket – för kulturen.

När det gäller hemspråksundervisningen frågar Bengt Göransson hur många timmar som under skoldagen finns tillgängliga vid sidan av timplanen. En hemspråkslärare som har full tjänst har 29 timmar i sin undervisningsskyldighet. Tror Bengt Göransson att det finns 29 timmar tillgängliga, så att man kan lägga hemspråksundervisningen vid sidan av timplanen? Tror Bengt Göransson fortfarande, som han uttalade i en tidningsartikel för ett tag sedan, att det förekommer håltimmar på låg- och mellanstadiet? Som jag sade i går är det en fundamental okunnighet som har styrt Bengt Göransson när detta förslag presenterades.

Om man skall försöka tolka in något positivt i Bengt Göranssons resonemang, blir det ungefär detta: erbjudandet behöver ni inte ta på allvar. Jag hoppas att landets skolkommuner nu har uppfattat att detta inte var allvarligt menat. Det var inte så diskriminerande som det kunde låta. Bengt Göransson lät pennan slinta utan att hinna med att fundera över konsekvenserna. Det sista uttalandet om hemspråkslärarna och deras kompetens gav också en viss inblick i hur Bengt Göransson ser på det här.

Det finns i dag väldigt många flyktingbarn som nyss har kommit till Sverige. De går i den svenska skolan och har mycket bristande kunskaper i svenska. För dessa barn är hemspråkslärarna det viktigaste stödet. De ger sina elever väl så mycket kunskaper i andra ämnen än hemspråket som de svenska lärarna med sina språksvårigheter förmår ge.

**Anf. 12 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:**

Herr talman! Det verkar som om Bengt Göransson och jag är överens om att man kanske kan avreglera närradion på vissa punkter. Vi är överens om att man behöver behålla ett system med en generös licensfinansiering av Sveriges Radio. Vi är också överens om att man måste ha regler mot de övertramp som eventuellt kan förekomma.

Då återstår frågan om hur vi ser på en tredje nationell TV-kanal. Det finns

fortfarande många inom socialdemokratien som tycker att man skall inta en förbudsattityd. Jag tolkar det nu så att Bengt Göransson inte längre menar på det sättet, utan att vi i den parlamentariska beredningen skall kunna diskutera hur man skall kombinera ett främjande av detta med en reglering av ett sådant brett utbud. Syftet skall självfallet vara att i större utsträckning kunna möta de utländska satelliternas programutbud med ett mera varierat och ett bredare svenskt programutbud.

**Anf. 13 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:**

Herr talman! Jag är inte så styv i korken att jag vill uttala mig om dem som talar persiska och deras förmåga att undervisa i matematik. När jag drog upp detta tidigare ville jag i stället ge ett exempel på en samordnad undervisning. Eftersom det finns matematiklärare som kan delta i undervisningsprojekt i teater och musik, utesluter jag inte att det kanske kan finnas de som talar persiska som kan undervisa i matematik.

Bengt Göransson uttrycker egentligen den skräck inför matematik som han själv talade om i Linköping för en vecka sedan. Jag beklagar att Göransson själv är ett offer för denna matematikskräck. Jag läste själv matematik för några år sedan. Jag hade då en professor som hette Ullemar. Han sade: "Matetik", det är svårt. Matematik, det är logik. Det är egentligen ganska enkelt.

Jag konstaterar att Bengt Göransson numera beröms på DN:s ledarsida. Jag konstaterar också att det naturligtvis blir svårare och svårare att samordna undervisningen allteftersom regeringen undergräver behörigheten för de nyutbildade grundskolelärarna, bl. a. i engelska. Jag konstaterar att regeringen genom Bengt Göransson visar att man är ointresserad av ett reinvesteringsprogram för skolan – och detta trots de larmrapporter som finns och trots det som socialdemokraterna sade på sin partikongress. Jag konstaterar att han inte med ett enda ord nämner demokratiseringsprocessen och frågan om arbetsmiljön och elevernas rätt i skolan.

Bengt Göransson är inte ett dugg intresserad av en betygsutredning eller av att se över vad en betygsfri skola innebär för möjligheterna och villkoren när det gäller att öka kontakten mellan lärare, elever och föräldrar. Detta är tråkigt. Det är centern och vpk som numera på mycket väsentliga punkter står för den radikala delen av skolpolitiken i Sverige.

**Anf. 14 BIRGITTA RYDLE (m) replik:**

Herr talman! Först något om betygen. När Bengt Göransson talar om betyg handlar det bara om urval. Det handlar inte ett dugg om de övriga funktioner som betygen skall ha och som av föräldrarna anses vara mycket viktigare än just urvalsaspekten. Jag måste nu tyda Bengt Göranssons utläggning om betygen som ett nej – alltså inget nytt betygssystem. Det är ett bra besked till föräldrar och oss andra inför valet.

Sedan till frågan om tillvalsmöjligheterna på högstadiet. Ja, Bengt Göransson, jag kan visst ge förslag till utformning av en tillvalsmodell. Vi moderater föreslår i vår partimotion att utrymmet för tillval skall utökas till att sammanlagt omfatta cirka en fjärdedel av tiden på högstadiet. Timmar till det här utökade tillvalet tas dels från fria aktiviteter, dels från temastudierna.

Tillvalsmöjligheterna skall anges i läroplanen för att kvaliteten skall garanteras. Varje elev skall ha möjlighet att välja flera alternativ, som skall omfatta både obligatoriska och icke obligatoriska ämnen. En sådan här tillvalsmodell ger möjligheter till specialisering, på både bredden och djupet. Men framför allt kommer den att tillmötesgå de skiftande intressen som mer och mer gör sig gällande hos eleverna när dessa kommer upp på högstadiet.

Så något om de variationer som man skulle kunna ha lokalt när det gäller profileringen i skolorna. Helt plötsligt börjar Bengt Göransson tala om fotbollsgrundskolor. All right, men det som skulle ligga närmare till hands att fundera över är väl följande frågor: Skulle socialdemokraterna kunna gå med på att en högstadieskola får profilera sig i biologi med inriktning mot miljöfrågor? Skulle socialdemokraterna kunna gå med på att ett högstadium fick profilera sig med inriktning mot språk, främst franska och tyska? Det är den typen av profilering inom skolämnenas ram som jag vill veta om socialdemokraterna här är intresserade av eller inte. Är man inte det, visar man prov på stor diskriminering av vissa elevgrupper med speciella intressen.

**Anf. 15 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Jag skall säga några avslutande ord med anledning av det som just har sagts.

Jan-Erik Wikström har på nytt tagit upp frågan om TV-kanalerna. Den beredning som vi har inbjudit till handlar om vilka regelsystem vi skall ha för kabelnäten. Det är viktigt att komma till klarhet på den punkten.

Frågan om en framtida struktur på Sveriges television kan behöva en mycket omfattande beredning. Det är ju här fråga om skilda åsikter av en annan art, som gör att man inte snabbt kan komma fram till ett beslut. Jag har varit angelägen om att relativt snabbt kunna komma fram till en lösning när det gäller kabelreglerna.

Återigen till frågan om hemspråksundervisningen. Matematik, Björn Samuelson, är faktiskt inte hemspråksundervisning. Detsamma måste jag säga till Larz Johansson. Både Björn Samuelson och Larz Johansson diskuterar ju hemspråksundervisningen. Men det är faktiskt så, att hemspråksundervisningen täcker in en mycket vid skala. När det gäller de alldeles nya invandrarna som inte kan någon svenska finns det naturligtvis ingen anledning att säga att de skall sitta av lektioner som de inte förstår någonting av. Självfallet skall de inte göra det. Det finns dock redovisat att elever som är födda och uppvuxna i Sverige visar sig ha svårt att följa undervisningen när de kommer upp på högstadiet och står inför övergången till gymnasiet, bl. a. därför att deras undervisningssituation har varit så splittrad. Man måste väl dra några slutsatser därav och vara beredd att göra någonting. Man kan inte bara hänvisa till att de som kom hit förra veckan har en annan undervisningssituation.

Det som sägs i budgetpropositionen är faktiskt en uppmaning om att man skall planera schemat så, att klassen – som ju är en social och bildande gemenskap – får möjlighet att utgöra en enhet. Var och en som någon gång har tyckt att en sammanhållen klass kan representera ett pedagogiskt värde borde fundera över om vi inte också bör uppmuntra detta genom att försöka lägga hemspråksundervisningen på ett sätt som står i överensstämmelse

härmed. Då talar jag inte om den undervisning som en hemspråklärare kan bedriva i olika ämnen utöver hemspråket. Resonemanget gäller hemspråksundervisningen i de fall där man systematiskt har plockat ut elever från klasserna och därmed gett upphov till en mycket splittrad undervisningssituation.

Hur många timmar finns då tillgängliga? Ja, man kan ta fasta på de fria aktiviteterna, och det finns vissa håltimmar – men naturligtvis inte på alla stadier. Men det förhållandet innebär väl ändå inte att man bara därför att man inte har håltimme på lågstadiet inte skall få använda en håltimme på högstadiet. Det är faktiskt fråga om en praktisk hantering.

På många håll har vi samlad skoldag, som faktiskt går att använda och som innebär ett vidare tidsmätt jämfört med den ordinarie timplanen. På vissa håll har man halvklasser. Halva klassen har alltså en ledig timme. Det finns således tekniska möjligheter att göra en betydligt bättre schemaläggning. Det här har påpekats i årets budgetproposition. Det är till glädje för de barn som kommer från andra länder eller som har föräldrar som har ett annat språk än svenska som modersmål. Det gäller ju att dessa barn skall kunna få undervisning också i de ämnen som ingår i den ordinarie timplanen. Jag tycker att det är viktigt att vi försöker verka för det.

Lärartätheten har ökat under de gångna åren. På ett tiotal år har lärartätheten i skolorna ökat med 10 %. Det är naturligtvis riktigt att det här och var finns klasser med många elever. Jag vet om det och jag har uttalat att det inte bör förekomma. Vi bör se till att det inte förekommer klasser som har mer än 30 elever. Men man får då också titta på hur lärarresurserna i en skola totalt används. Om vi tittar på hur lärarresurserna ute i landet disponeras, kan vi upptäcka att man här och där har mer än en lärare vissa delar av veckan. Vi har faktiskt inte mer än drygt elva elever per lärare i det svenska skolsystemet.

Sedan något om betygen. Birgitta Rydle säger: Bengt Göransson säger att betygen inte skall vara till annat än urval. Ja, jag har tyckt att det finns anledning att betona detta. Som jag ser saken är det den allra viktigaste uppgiften för betygen. Vi behöver ju ett urvalsinstrument. Men jag tycker inte att ett system med intagningsprov är särskilt bra. Jag litar mera på den lärare som har undervisat en elev under en längre tid och den lärarens omdöme. Således måste vi ha någon form av betyg. Men om man säger att betyget bara skall redovisa exakt vad eleven har lärt sig och de olika betygen från alla lärare skall jämföras blir kursomfånget begränsat. Då fräntas läraren möjligheten att säga att en elev har talanger. Eleven hade kanske fyra fel i ordkunskapsprovet i engelska, men läraren vet att han kan 4 000 ord till och har ett oerhört stort ordförråd. Ändå får han ett sämre betyg än den som hade lärt sig exakt det antal ord som förekom på provet. Det finns en rad svagheter i detta system, där ett alltför starkt betonande av betygen kan leda till en förtunnad och förtyglad undervisning.

Av det skälet är inte problemet i dag, Birgitta Rydle, att få politiker att bestämma hur det skall vara. Problemet är att skapa en bred debatt, där man inte bara svarar ja eller nej på frågan om betyg utan talar om hur ett betygssystem skall se ut som ger den information som bl. a. föräldrar och elever vill ha. Den diskussionen behöver vi tid på oss att föra.

Birgitta Rydle talar om tillvalen och säger att man kan ta tid från temastudier. Men temastudier har inte en egen plan fri från ämnena – det är ju ämnena. Vilka ämnen skall då tas bort? Temastudierna syftar till en fördjupning inom ämnena.

När det gäller profileringen ställdes frågan om jag kan tänka mig ett högstadium som profilerar sig mot biologi och miljö. Ja, det kan jag tänka mig – det är alldeles utmärkt. Det är den typen av inriktning och utveckling som är välkommen och som bör uppmuntras. Det finns dock anledning att ha vissa ramar och regler som gör att profiler och inriktning inte blir så udda att en elev inte kan byta skola. Det bör vi rimligen var överens om. Om det fanns en total frihet i fråga om den typen av profileringar skulle det vara mycket intressant att se hur de som kom med betyg därifrån skulle värderas när de sökte in på den tekniska högskolan i Linköping. Det vore spännande att se, om var och en hade definierat och haft profil på matematiken i vilken riktning som helst i den enskilda skolan. Det är faktiskt en poäng att eleverna har en något så när gemensam grund när de kommer till universitetet.

Herr talman! Denna debatt har bitvis varit hetsig – det blir skoldebatter gärna under ett valår. Jag vill emellertid upprepa det jag avslutade mitt första anförande med att säga. Vi har i Sverige haft förmåga att efter hårda diskussioner träffa överenskommelser där vi har varit överens om vad som gäller och att det skall genomföras. Ett exempel på detta är den nya lärarutbildningsreformen, som beslutades efter stor diskussion häromåret. Nu är beslutet klart, och lärarhögskolorna håller på att planera hur undervisningen skall utformas. I det stycket hoppas jag att också denna reform skall visa sig vara en av de många goda kompromisser som vi har kunnat träffa i svenskt samhällsliv till glädje för hela landet.

**Anf. 16 GUNNEL LILJEGREN (m):**

Herr talman! Den verksamhet som ungdomsorganisationerna i vårt land bedriver sysselsätter hundratusentals ungdomar. Tusentals ledare sköter träningspass, tävlingar och studiecirkelar och lägger ner all sin fritid och hela sitt intresse på denna verksamhet. De arbetar i de allra flesta fall ideellt, och det råder inga delade meningar om att deras verksamhet inte bara gagnar ungdomarna utan i ett vidare perspektiv hela samhället.

Vi är över partigränserna överens om att ungdomsorganisationerna måste tillförsäkras en viss grundtrygghet för sin verksamhet, en trygghet som inte nödvändigtvis måste mätas i ett antal miljoner kronor. Upplåtelse av idrottsanläggningar och lokaler, hjälp med planering och administration, kommunal borgen för egna ekonomiska åtaganden etc., kan vara lika värdefullt.

Men det finns stora skillnader mellan den moderata och den socialdemokratiska synen på det ideella arbetet inom olika folkrörelser. Socialdemokraternas politik förefaller att syfta till ett korporativt system, där folkrörelser av olika slag står i det kollektiva systemets tjänst. För oss moderater är principen om de ideella organisationernas fria ställning lika viktig som kravet på stor individuell frihet.

Under 50-, 60- och 70-talen växte de olika stödformerna för ungdomsorganisationerna fram. Varje reform eller åtagande kunde var för sig motiveras,

men den sammantagna effekten blev till en svärgeomtränglig bidragsdjungel. År 1979 gjordes en utredning i syfte att samordna och förenkla bidragen. I betänkandet konstaterades bl. a. att en helhetssyn på bidragen från stat, landsting och kommun saknades: 38 skilda instanser handlade ett sextiotal olika bidrag. Utredningen föreslog bl. a. att organisationernas centrala och lokala bidrag borde slås samman. Utredningens förslag och rekommendationer föranledde dock ingen åtgärd.

Två år senare anslöt sig ungdomsrådet i sin internutredning Fritidspolitik och samhällsstöd till den tidigare utredningens principer, dock utan att nämnvärda förändringar genomfördes.

1986 var det dags igen: Folkrorelseutredningen fick tilläggsdirektiv att göra en översyn av statsbidragen till barn- och ungdomsorganisationer. Målet var att finna bidragsregler som innebär en förenkling och ökad rättvisa mellan olika typer av organisationer. Bl. a. skulle såväl det centrala som det lokala stödet samt rutinerna för bidragsgivningen behandlas.

Utredarens förslag i betänkandet 1987:37. Stödet till barn- och ungdomsföreningar, innehåller tacknämliga förslag till sådana förenklningar som flera initierade utredare tidigare pekat på – och som vi moderater under flera år förordat, t. ex. att statliga bidrag, i den mån sådana över huvud taget skall utgå till lokal föreningsverksamhet, borde kanaliseras via kommunerna.

Kommunerna har rutiner för bidrag till föreningslivet, de svarar för huvuddelen av föreningsstödet, som är 3,5 miljarder kronor – det statliga lokala aktivitetsstödet är ca 100 miljoner, dvs. en bråkdel av vad kommunerna ger – och de har den bästa kännedomen om föreningarnas verksamhet. En samordning av bidragen skulle innebära enklare ansökningsförfarande för föreningarna, och de skulle inte behöva känna sig styrda av statliga regler och deras uttolkning. Dessa regler kanske inte alls låter sig tillämpas på den egna verksamheten – för 40 % av den bidragsberättigade verksamheten söker man inte bidrag, vare sig det nu beror på byråkrati eller på något annat.

Under de senaste åren har regelverket måst lappas och lagas för att eliminera orättvisor och otypligheter. Jag behöver bara erinra om vissa invandrarföreningars ungdomsverksamhet, som fått vänta länge. Det gäller ju insatser som betyder och kan komma att betyda mycket för vårt mångkulturella samhälle.

Trots alla goda skäl avstår dock föredragande statsråd – enligt gammal tradition – från att använda sig av utredningsförslagen. Frågan skall utredas ytterligare. Inte ens socialdemokraterna kan undgå att se det parodiska i allt detta utredande som inte leder till någonting. Planerar statsrådet över huvud taget någon reformering av bidragssystemet?

I dag utgår via ungdomsrådet stöd till organisationernas centrala verksamhet med ca 240 miljoner och till den lokala verksamheten med ca 100 miljoner. Till detta skall läggas ytterligare 10 miljoner från olika statliga myndigheter. Hur skall nu dessa hävor fördelas? Förutom Folkrorelseutredningens förslag, för vilket vi moderater känner viss sympati, har flera andra förslag och modeller lanserats av remissinstanserna.

Vi moderater vänder oss mot att såväl bidragsgivning som utredningsarbete koncentreras till en regeringen så närstående organisation som statens ungdomsråd. Att regeringen utser styrelsen utgör redan det indirekt en

styrning. Vi menar att ungdomsorganisationerna i högre grad borde stå fria gentemot staten. De flesta är redan organiserade i Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, och andra samrådsformer kunde etableras.

Vi moderater har ingenting emot ett ungdomsråd. Ett statligt ungdomsråd motverkar däremot sitt syfte – att stärka ungdomsorganisationerna.

Vår slutsats är att ungdomsrådet kan avvecklas. Ungdomsorganisationerna bör själva få ett stort inflytande över de organ som träder i dess ställe, och de bör ytterst svara för den interna fördelningen av de beviljade anslagen.

I promemorian "Statens ungdomsråd – nuläge samt överväganden och förslag" förordar utredarna i arbetsgruppen Barn – Ungdom – Samordning, alltså en annan utredning, som går parallellt med den jag tidigare refererade, väsentligt utökade arbetsuppgifter för statens ungdomsråd och i enlighet därmed en förstärkning med tre tjänster. Ungdomsrådet föreslår mot samma bakgrund sju nya tjänster. Statsrådet Lönnqvist avstår från nästan samtliga utredningsförslag och vill inte medge någon enda ny tjänst. Detta andas en sund skepsis mot en ännu längre gående byråkratisering av de kontroll- och styrningsfunktioner som staten redan utövar gentemot föreningslivet. Det bådär gott.

Herr talman! Ideella föreningars möjligheter att verka är inte och får inte vara helt beroende av anslag från det allmänna. Dessa skall stärka de egna resurserna och komplettera de ideella insatserna. Det är ingen hemlighet att det engagemang som föreningsledare har hämmas av byråkratiska regler, som motverkar ansträngningarna att med egna initiativ finansiera föreningarnas verksamhet.

En av de traditionellt största finansieringskällorna är lotterierna, men på det området har staten år från år dragit in allt större andel för egen räkning. Sedan 1975 har folkrörelsernas spel minskat från nästan 35 % till 20 % av den totala marknaden. Om folkrörelserna hade fått behålla sin andel skulle de i dag kunnat ha nettoinkomster på uppemot 1 miljard kronor. Lotteriutredningen fastslog 1979 i sitt betänkande: "Om de statliga lotterierna och totalisatorspelen i framtiden tillåts öka på samma sätt som hittills finns enligt vår mening risk för en ogynnsam utveckling för den ideella sektorn. Det statliga spelet bör därför inte tillåtas breda ut sig på det ideella spelets bekostnad."

En ökad grad av självfinansiering inom de ideella organisationerna förutsätter alltså en större del av lotterimarknaden, och regeringen bör därför snarast förelägga riksdagen ett förslag med denna inriktning. Åtgärderna bör först och främst bereda utrymme för de lokala föreningarna, som ju utgör basen för idrotts- och ungdomsorganisationerna.

Kulturutskottet har haft tillfälle att studera det mycket omfattande lotteriväsendet i Finland. Där anses det ingalunda skamligt att direkt finansiera sådana samhällsuppgifter som folkhälsan, handikappstödet, barnskyddet etc. genom den s. k. penningautomatföreningen.

I Sverige har vi inte samma organisationsform, och idrottsrörelsens anslag utgår ur statskassan. Med tanke på att människors intresse för idrott delvis utgör förutsättningen för Tiptjänsts ökande överskott, bör dock en större del av de inlevererade medlen återgå till idrotten. Vi anser det önskvärt att

den förstärkning som vi i år föreslagit kommer de lokala föreningarna till godo.

Ett annat hinder för självfinansiering av förbundens och föreningarnas verksamhet är skattebelastningen, och vi föreslår i en moderat motion en rad åtgärder på skatteområdet som är ägnade att underlätta för idrotts- och ungdomsorganisationerna. Vi anser att det grundavdrag på 15 000 kr. som en allmännyttig ideell förening har rätt till bör kunna höjas till 30 000 kr. och värdesäkras. Vi kräver också bättre möjligheter till inkomstutjämning för idrottsutövare och föreslår vidare att schablonavdraget för idrottsledare – och utövare – höjs från 3 000 kr. till 5 000 kr. Plocka svamp och bär för 5 000 kr., det går an. Skulle inte samma generositet kunna gälla frivilligt ungdomsarbete?

Andra hinder för föreningarnas självfinansiering är t. ex. bingoskatt och reklamskatt. I dag tar staten in 85 miljoner i skatt på inkomsterna av bingospel. Det är en skatt som bör trappas ned successivt och omvandlas till en avgift för statens tillståndsgivning och kontroll av verksamheten. Också skatten på reklam i föreningarnas programblad o. d. kunde slopas. Regeringen bör utreda dessa frågor och återkomma till riksdagen med förslag.

På samma sätt som statens kulturråd knappast kan betraktas som kulturlivets representant i överläggningar med staten kan inte heller statens ungdomsråd representera föreningslivet gentemot staten. Riksidrottsförbundet, däremot, har en friare ställning som företrädare för hela Idrottssverige. Sedan 1970 har dock staten två representanter i RF:s styrelse, och vi anser att förbundets självständighet bör stärkas genom att denna ordning upphör. Hur ser statsrådet på en sådan reform?

Frågan om idrottsutövares eller ledares sociala avgifter har avgjorts med en dom i regeringsrätten, enligt vilken föreningarna är skyldiga att betala sociala avgifter också för deltidsanställda som har en annan huvudsaklig inkomstkälla. I dessa fall anser vi moderater att det bör finnas en möjlighet för den anställde och föreningen att träffa en överenskommelse om vilka sociala förmåner som skall utgå. Självfallet skall avgifter betalas i de fall man kommer överens om att förmånerna skall gälla. Denna modell, som bygger på en utredning av Riksidrottsförbundet, bör kunna accepteras av alla. Vi anser att regeringen skyndsamt bör kunna utarbeta ett förslag i den riktningen att förelägga riksdagen.

Jag har inte utan behållning läst statsrådet Lönnqvists 30-sidiga rundmålning om ungdomars situation i dag. Vi moderater delar statsrådets analyser på många punkter, dock inte i alla slutsatser och förslag till åtgärder.

Framställningen vittnar om en stark tro på penningens makt. Ökade anslag skall avhjälpa brister och missförhållanden. Vi moderater menar att andra faktorer har större betydelse, sådant som motverkar att missförhållanden uppkommer: föräldrarnas och skolans roll som fostrare, skolans möjligheter att låta de unga utvecklas efter sina förutsättningar, ett friare ämnesval. Detta sagt utan att förringa ungdoms- och idrottsledares insatser.

Under årens lopp har mångmiljonbelopp satsats i informationsprojekt mot ungdomars alkohol- och drogmissbruk. Har dessa insatser nått fram? Det finns alla skäl att söka utvärdera vilken effekt informationen haft.

Men information är inte nog. Ungdomars alkoholmissbruk börjar i allt

lägre åldrar. Jag, och många med mig, har den senaste tiden upprörts av reportage i radion om det bedrövliga tillstånd som hundratals 13-14-åringar uppvisar vid offentliga dansevenemang. Intervjuer med de unga bekräftade intrycket att vuxna i deras omgivning inte reagerade tillräckligt starkt. Åtgärder mot langning till minderåriga och sträng kontroll vid de ungas nöjeställningar kan vara effektivare än information som ungdomarna inte tar till sig.

Herr talman! Ungdomars situation behandlas av oss moderater i parti- och kommittémotioner rörande skola, familjepolitik, boende, kriminalpolitik m. m., liksom i en "ungdomsmotion" med anledning av förslagen till bidrag till organisationernas verksamhet. Vår syn på idrottens betydelse presenteras i en särskild "idrottsmotion", som också innehåller förslag till förbättring av ideella förenings ekonomiska. Jag har inte haft ambitionen att redovisa alla våra förslag, utan har med exempel velat belysa skillnaden mellan socialdemokratisk och moderat ungdoms- och idrottspolitik samt visa på de handlingslinjer som vi moderater vill rekommendera för att stärka föreningsarnas ekonomiska trygghet och självständighet.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 17 CARL-JOHAN WILSON (fp):**

Herr talman! I politiska församlingar kan man inte fatta beslut som påverkar skeendet under dagar som gått. Nästan all debatt och alla beslut, i t. ex. riksdagen, är avsedda att påverka någon del av framtiden.

Därför kan man – med anspråk på att vara oantastbart logisk – påstå att alla politiska ärenden egentligen är viktiga för unga människor. De unga kommer någon gång att få nytta eller obehag av de beslut som vi fattar – eller som vi inte fattar att vi borde fatta.

I den här allmänpolitiska debatten har riksdagen planerat in ett avsnitt som skall handla speciellt om de unga. Regeringens representant i det här avsnittet är statsrådet Ulf Lönngvist. Han kallas litet skämtsamt "ungdomsminister" och "idrottsminister". Att vara ungdomsminister måste vara något av det finaste man kan vara i en regering.

I en föredömligt utformad presentation har jordbruksdepartementet redovisat "100 åtgärder för ungdom". Det måste kännas gott för en ungdomsminister och hans närmaste medarbetare att få ihop den förteckningen. Jag kan riktigt känna fliten i jordbruksdepartementet, när man kommit upp till 80-90 åtgärds punkter i förteckningen. 100 låter mycket bättre – och så fortsatte man inventeringen. Det märks förstas att det var litet kämpigt att komma upp just till 100. Någon punkt nämns mer än en gång och ett par punkter ligger utanför regeringens kompetens.

Det mesta av allt som sammanställts bland de 100 punkterna är goda åtgärder. Få av punkterna stöter på motstånd från oppositionen.

Jag nämner det här av medmänskliga skäl. När man arbetar med de här frågorna så mycket man orkar och anstränger sig så mycket man får för den som håller i pengarna, har man rätt att bli bemött med vänlig respekt. Därför hoppas jag att statsrådet Lönngvist och hans medarbetare totalt sett kan

finna litet uppmuntran i mitt inlägg – även om det från och med nu i stort sett är slut på denna uppmuntran i mitt manuskript . . .

Det är självklart att man kan komma på många fler åtgärder som är bra för unga människor än vad regeringen redovisat i sina 100 punkter. Kanske kan man hitta något som regeringen inte tänkt på, kanske finns det bland oss önskemål som regeringen redan har bestämt sig för att *inte* ta hänsyn till.

Jag skall aktualisera några områden där folkpartiet har önskemål som regeringen inte lyckats tillgodose ännu.

### Bostäder

Förväldigt många ungdomar är bostadsfrågan ett av de största problemen. Häromkvällen sändes t. ex. ett inslag i TV som visade hur en ung familj sökte lägenhet och lyckades hyra i andra och tredje hand under korta perioder, men det såg hopplöst ut för familjen att få tag i en egen lägenhet. Det var skötsamma ungdomar.

Märkligt nog var just skötsamheten ett problem för dem. Vi fick höra att de hade kunnat få förtur i lägenhetskön om de hade haft kriminell belastning – eller på annat sätt var negativt socialt belastade. Många som tog del av det TV-programmet kände säkert att det är svårt att acceptera sådana urvalsförhållanden, även om man har förståelse för att människor med sociala problem måste få nya chanser här i livet.

Bland regeringens "100 åtgärder" finns flera punkter som gäller just bostadsfrågan för de unga. Det kan inte nog understrykas hur viktigt det är att kraftfulla insatser görs just på detta område. Man kan inte bara skylla på kommunerna. Jag förutsätter att regeringen följer de här problemen och undan för undan försöker medverka till förbättringar. Kanske kan statsrådet Lönnqvist ge några färska besked här i dag?

Tyvärr har andra åtgärder från regeringen gjort att just små lägenheter som bl. a. ungdomar efterfrågar "renoverats bort" och sammanslagits till större lägenheter, som blivit mer attraktiva för fastighetsägarna.

Bostadsfrågorna har av folkpartiet behandlats i en omfattande motion. Jag vill här endast aktualisera en enda del, som kanske ungdomsministern kan "puffa" litet extra för: Folkpartiet föreslår att ungdomars sparande på bosparkonto i bank bör gynnas av skattefrihet från ränta, precis som vid sparande i allemanssparandet.

### Skyddsombud bland studerande

På de flesta arbetsplatser finns skyddsombud som har till uppgift att ta till vara arbetskamraters säkerhet på arbetsplatsen.

Folkpartiet har åtskilliga gånger föreslagit att reglerna för skyddsarbetet i skolan skall uppmärksammas. Det är dubbelt så vanligt att elever skadas i skolan som att vuxna skadas i arbetslivet.

Den arbetsmiljölag som antogs 1978 omfattar även skolelever från årskurs 7. År 1980 föreslog skolöverstyrelsen att regeringen skulle vidta de författningsmässiga åtgärder som fordras för att *eleverna* skall kunna medverka i skyddsarbetet. Ärendet ligger kvar på utbildningsdepartementet – trots att det snart gått åtta år. Kan ungdomsministern i dag lova att "puffa" litet extra för detta?

### Våld bland unga

Vi vet att alltför många ungdomar går till skolan med rädsla för att råka ut för s. k. mobbning av olika slag.

Det är klart att alla som arbetar med unga människor har försökt vidta åtgärder mot detta. Om man skall ha ett avsnitt om ungdomsfrågor i den här debatten, *måste* något ändå nämnas om saken.

När mobbningen studerats, har viss förvåning över skadornas omfattning redovisats.

Ingrid Ronne-Björkqvist, som representerar folkpartiet i denna kammare, är läkare med barnmedicin som specialitet. Hon har i debatter om mobbning bl. a. sagt att man inte alls hade blivit så förvånad över mobbningens omfattning, om man registrerat alla skador på barn som skolhälsovården möter. Sådan registrering av skador har i företagshälsovården varit en utmärkt grund för skyddsåtgärder.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta initiativ till registrering av samtliga skadefall som kommer i kontakt med hälso- och sjukvården. Det är viktigt att statistiken utformas så att den fångar upp även de för barn och ungdomar speciella riskerna. Anser ungdomsministern att han kan medverka till detta?

Förvisso förekommer mobbning även bland vuxna. Säkert har vuxnas tendenser till mobbning grundlagts redan i skolan. Därför måste vi anstränga oss för att ge skolans folk på alla nivåer en handlingsberedskap när det gäller mobbning.

Kan ungdomsministern medverka till det?

### Ungdomskriminalitet

Ofta möts skolans folk, liksom polis och socialarbetare, av den attityden bland ungdomar att det är "gratis" att begå brott av olika slag. Samhällets möjligheter att se till att "det händer något" är ganska begränsade. Därför är det som står i punkt 97 bland regeringens "100 åtgärder för ungdom" mycket bra. Den som döms till villkorlig dom eller skyddstillsyn kan åläggas "att göra rätt för sig".

I punkt 96 aviserar regeringen "åtgärder för att från samhällets sida reagera betydligt snabbare på brott av ungdomar". Det är också bra.

Folkpartiet har i en omfattande motion givit förslag till åtgärder angående s. k. vardagsbrott. Där finns motsvarande punkter också med.

Snatterierna har ökat. Det finns risk för att snatteri kan bli inkörsport till kriminalitet för ungdomar. Därför behövs kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med detta. Folkpartiet har bl. a. föreslagit att s. k. ordningsbot skall kunna införas för snatteribrott. Det kan bl. a. gälla för ungdomar som snattar. Kan ungdomsministern medverka till att regeringen tar itu med detta?

### Idrott

2,5 miljoner svenskar är engagerade i idrottsrörelsen. Den torde vara vår största folkrörelse.

Massmedia rapporterar dagligen om goda svenska idrottsprestationer på toppnivå. Svenska idrottskvinnor och idrottsmän representerar mycket ofta sitt land på ett förnämlig sätt. Det gäller inte minst våra handikappidrottare,

som är föredömen för handikappade i hela världen.

Samtidigt som svenska toppidrottsmän för Sveriges namn ut i idrottsvärlden, arbetar mängder av ledare helt ideellt runt om i våra klubbar. En enorm insats för fostran av vår ungdom görs av dem som i idrottsföreningarna leder träning, sköter lokaler och materiel, tvättar idrottskläder och skjutsar ungdomarna till träning eller tävling. I ganska små sammanhang ställer ledare upp för att uppmuntra, berömma och trösta.

Tillsammans med ideella insatser på andra ungdomsverksamhetsområden är idrottens ledarinsatser ovärderliga i vår demokrati.

Det är viktigt att all sådan verksamhet uppmuntras på alla tänkbara sätt. Idealiteten och frivilligheten måste stödjas. Statens – liksom kommunernas – insatser skall vara så utformade att föreningarnas frihet i så stor utsträckning som möjligt garanteras.

Folkpartiet har i flera motioner föreslagit åtgärder för idrotten.

Jag vill här endast ta upp ett par relativt perifera exempel, med förhoppning om att idrottsministern skall hinna kommentera dem – eller åtminstone få tips till fortsatt agerande i departementet.

Det ena exemplet gäller den s. k. toppidrotten. Många tycker att toppidrotten i vissa grenar handlar alltför mycket om pengar. Nu är det dock så, och det spelar inte särskilt stor roll vad vi tycker.

Ganska många svenska idrottsmän har flyttat utomlands därför att skattereglerna blir bättre för dem då. I motionen har Rune Ångström och jag t. ex. föreslagit att ett system liknande skogskonto skall införas för idrottsmännens höga inkomster. Det skulle innebära att delar av dessa inkomster kunde fördelas på längre perioder. Säkert skulle fler idrottsmän med sådana villkor stanna i Sverige. Det skulle gynna både statens finanser och idrotten i vårt land. Är idrottsministern beredd att "puffa" för denna möjlighet?

Ett annat exempel gäller de s. k. regionala idrottsgymnasierna. Det är gymnasieskolor med idrottslig specialinriktning, som finns relativt nära elevernas hemorter. Eleverna får tillgång till kvalificerad idrottsutbildning och träning, men eftersom de rekryteras regionalt kan de fortfarande vara aktiva i sina hemmaklubbar. Nu har centrala studiestödsnämnden avslagit ansökan om inackorderingstillägg för studerande vid några sådana gymnasieskolor i Småland. Enligt uppgift beviljar CSN inackorderingstillägg endast till elever i riks-idrottsgymnasierna.

Detta är en gymnasieskolform som blivit mycket uppskattad av både eleverna, idrottsrörelsen och skolöverstyrelsen. Man begär nu att kommunala idrottsgymnasier av typ "Smålandsmodellen" skall få fortsätta i en femårig försöksverksamhet. Kan idrottsministern ge några löften om detta?

Herr talman! Det här var ett axplock från många områden som har anknytning till speciella ungdomsfrågor. Det finns anledning för riksdagen att ganska ofta söka efter speciella "ungdomsvinklar" i det politiska arbetet.

**Anf. 18 JAN HYTTTRING (c):**

Herr talman! I detta inlägg tänker jag närmast beröra ungdoms- och idrottsfrågor. Låt mig börja med ungdomsministerns samlade redovisning av ungdomsfrågorna.

Vid en första anblick kan det verka imponerande att man har 100 punkter.

Men innehållet torde vara viktigare än antalet punkter. De flesta partier kan säkert prestera en sådan sammanställning här i kammaren, om man tar i akt alla de förslag som har väckts i motioner och som har debatterats under den här allmänpolitiska debatten när det gäller skilda ämnesområden. Så är fallet med centern, och jag tänker återkomma till några av våra förslag som jag tycker hör hemma i det här blocket och som kanske inte särskilt uppmärksammas i de 100 punkterna.

I mångt och mycket delar centern naturligtvis ungdomsministrernas syn på dessa frågor, men det behövs vissa kompletteringar. Nu har ansvarigt statsråd för kultur lämnat kammaren, men jag vill säga att till ungdomsfrågorna hör utan tvivel många av våra viktiga kulturfrågor.

Centern har föreslagit att det skall bildas en kultur- och folkrörelsefond, som skall få intäkter från statens spel- och lotteriverksamhet. Detta skulle vara ett viktigt instrument för att tillföra folkrörelserna, framför allt på ungdomssidan, nödvändiga resurser så att de kan utveckla olika kulturaktiviteter. Frågan om folkrörelsernas spel- och lotteriverksamhet har ju utretts, och till en närmare debatt härom får vi naturligtvis återkomma när betänkandet föreligger. Men vi vill redan nu från centerns sida markera vad vi tycker är rimligt i fråga om de olika inriktningarna.

Vi föreslår att Litteraturfrämjandet skall få 500 000 kr. extra för att satsa på barn- och ungdomslitteratur. Det visar sig att det inte finns så mycket god barn- och ungdomslitteratur på marknaden som vore önskvärt. Det är fråga om en viktig del i barns och ungdomars fostran på det kulturella området, som man har stor nytta av livet igenom.

Detsamma gäller utvecklingen inom videogrammarknaden. Jag tänker närmast på att uthyrning av videogram har fått en enormt stor omfattning. Många hushåll har tillgång till videoapparater. Enligt centerns bedömning finns det på marknaden ytterst få videogram med kvalitet för barn och ungdomar. Man skulle kunna organisera det så, att Litteraturfrämjandet får i uppdrag – i likhet med vad som gäller inom bokmarknaden – att ta fram kvalitetsvideoprogram och förmedla dem till framför allt barn och ungdomar men givetvis även till äldre.

Vi tycker också att man skall öka stödet till studieförbundens kulturverksamhet. Studieförbundens verksamhet omfattar många ungdomar. Jag vågar påstå att det finns en strävan hos studieförbunden att utöka den delen av ungdomsverksamheten om man får möjlighet därtill. Här har ju många gånger redovisats vilka problem studieförbunden har, och vi tycker att man skall göra speciella satsningar framför allt för ungdomarna och kulturen inom studieförbunden.

För att återvända till videogrammen vill jag säga att det har varit långa diskussioner om huruvida man skall införa en förhandsgranskning av vad vi kallar våldsvideogram. Det föreligger inget förslag nu, men centern kräver att man inför en sådan förhandsgranskning. Jag har noterat att statsminister Ingvar Carlsson, bl. a. i tidningen Dagen, har förklarat att han har intresse av att det läggs fram ett förslag om införande av sådan förhandsgranskning. Jag vill fråga ungdomsministern om han delar statsministrernas uppfattning och är beredd att i regeringen medverka till att ett förslag om förhandsgranskning av våldsvideogram kommer upp till behandling här i kammaren.

En annan viktig del inom ungdomsområdet är ungdomsorganisationernas möjligheter att verka. Vi har, liksom statens ungdomsråd, konstaterat att det föreligger eftersläpningar härvidlag. När konsumentprisindex ökade med 54 % mellan 1980 och 1985, ökade det centrala stödet till ungdomsorganisationerna med endast 9 %.

Nu har statens ungdomsråd gjort beräkningar och funnit att stödet skulle behöva räknas upp med 90 milj. kr. för att det beloppsmässigt skulle bli samma nivå som man hade vid 1979 års utgång. I regeringens budgetproposition föreslås visserligen ökat stöd för ungdomsorganisationerna, men det är enligt vår bedömning klart otillräckligt.

Det är naturligtvis inte bara stödets storlek som är viktig för ungdomsorganisationerna, utan det är också viktigt hur det är utformat. Det föreligger i det avseendet förslag, som man inte har tagit ställning till i budgetpropositionen. Jag skulle vilja vädja till ungdomsministern att snabbt lägga fram förslag, så att man får en klar uppfattning om hur stödet kommer att utformas. Det finns remissinstanser som har uttryckt önskemål om en viss utformning av stödet. Jag tror att det är viktigt för ungdomsorganisationernas framtida verksamhet att det faktiskt blir klarhet i frågan hur stödet skall vara utformat – vad man kan räkna med när det gäller ökat stöd osv.

Ytterligare en fråga som är viktig för ungdomar gäller det studiesociala stödet. Nu vet vi att det kommer en proposition så småningom. Frågan har varit föremål för utredning, och utredningen är oenig. Jag vill här upprepa centerns förslag om införande av studielön. Det är det enda radikala-förslaget som skulle innebära klart förbättrade möjligheter för ungdomar att studera. Detta är inte minst viktigt för de ungdomar som i dag har små ekonomiska möjligheter att få förmånen att studera. Man har pratat mycket om den sociala snedrekryteringen, och det är klart att införande av ett system med studielön skulle rätta till den bristen i allra högsta grad.

Det finns fler punkter att redovisa. Frågan om bostäder åt unga är föremål för en stor diskussion. Här i Stockholm, och kanske på de flesta orter i Sverige, är det problem för unga när det gäller att få bostäder. Det som behövs för att de unga skall få bostäder är att det finns mindre lägenheter, som inte har så hög hyra. Men vi kan från centerns sida konstatera att regeringen har stimulerat sammanslagningar till större lägenheter av många små i samband med upprustning med hjälp av ROT-anslag osv. Detta går naturligtvis stick i stäv mot strävan att skaffa bostäder åt ungdomar.

Vi tycker också att man skall införa personliga investeringskonton och ge stimulansbidrag till byggande av mindre lägenheter.

De värnpliktigas förmåner är en annan viktig fråga. I 1982 års valrörelse lovade socialdemokraterna att höja dagpenningen till 30 kr. Det föreslår man nu i budgetpropositionen för nästa budgetår. Men skulle man infria löftet, borde man höja till 40 kr.; så stora har prisförändringarna varit under denna tid.

Herr talman! Jag skall gå över till idrotten, som är en av de största folkrörelserna i vårt land, med 40 000 lokala organisationer. Man räknar med att det finns 400 000 ideellt arbetande ledare inom idrotten. De bidrar naturligtvis till en stor samhällsnytta i form av förbättrad folkhälsa och fostran till positiv social gemenskap och personligt ansvarstagande.

Det återstår dock ganska mycket att göra på det idrottsliga området. Jag skall beröra frågan om idrottens finansieringsmöjligheter, en fråga som redan tidigare har berörts i debatten. Gjorda undersökningar visar att finansieringsmöjligheterna har minskat. Den hårda, ekonomiska vardagen i idrottsföreningar kan och bör underlättas genom att utrymmet för egna initiativ utökas genom lotterier och bingospel. Jag återkommer till den debatten när regeringens proposition föreligger.

Centern vill öka stödet till idrotten och föreslår i en motion till årets riksmöte att anslagen skall höjas med 15 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit. Inriktningen på vårt förslag är liksom Riksidrottsförbundets ungdom och motion. Det är i första hand dessa områden som skall ha nytta av det ökade stödet.

Om man ser till specialförbundens möjligheter att finansiera sin verksamhet upptäcker man att det finns stora skillnader mellan dem i det avseendet. De publikdragande sporterna har naturligtvis större möjligheter till sponsring och reklamintäkter, medan andra specialförbund har ytterst små möjligheter därtill. Deras medlemmar betalar stora kostnader för sitt idrottsutövande. Med ett större anslag kan bördan bli mindre tung för de många utövare och ledare som i dag har ett hårt och slitsamt arbete inom små specialförbund. För att få mångfald krävs ökade insatser för dessa förbund.

Även om distriktsorganisationerna får stöd från landsting och andra bidragsgivare, är naturligtvis deras ekonomiska vardag hård. Med ett ökat stöd finns vissa möjligheter att förbättra situationen, om än inte fullt ut.

En annan fråga gäller sociala avgifter och ersättningar till idrottsutövare. Idrottsrörelsen har själv presenterat olika förslag, men det har ännu inte lagts fram något förslag från regeringen i den frågan. Det enda som har kommit och som riksdagen har beslutat om är att sociala avgifter inte skall beräknas på ersättningar under ett halvt basbelopp. Vi tycker att det är klart otillräckligt och kräver att regeringen utreder hur idrottsutövare skall kunna få ett gott försäkringsskydd utan att klubbarnas ekonomi raseras. I avvaktan på en sådan utredning föreslår vi till årets riksmöte att det inte skall debiteras några sociala avgifter på ersättningar som understiger två basbelopp. Det skulle vara ett verksamt medel att öka idrottsklubbarnas möjligheter att finansiera sin verksamhet.

Så till frågan om inkomster från spel och lotterier. Det som har hänt är att staten i stor utsträckning har infört spel med direktdragning, s. k. skraplotter. Tidigare har denna typ av spel förbehållits ideella organisationer. Staten har här gjort ett stort intrång, varför centern föreslår att staten upphör med den sortens spel. Antingen kan man upphöra med detta slag av lotterier eller, om man vill fortsätta med dem, tillföra de ideella organisationerna inkomsterna från spelet.

Till sist, herr talman, skall jag säga några ord om idrotthögskolan i Falun. Regeringen föreslår att det skall inrättas ett idrottscenter i Stockholm med ett antal professurer. Det skulle vara svaret på den begäran som riksdagen fattade beslut om förra året, dvs. att frågan om en självständig idrotthögskola skulle utredas. Vi i utredningen anser att de krav som riksdagen ställde inte har uppfyllts. Med tanke på de direktiv som utredningen fick var det kanske inte heller möjligt att göra det. Regeringen har ändrat den angivna

inriktningen i riksdagens uttalande. Regeringen sade nämligen att utbildningen i så fall måste inrymmas i de medel som högskoleväsendet i dag har till sitt förfogande. Men det är naturligtvis omöjligt att inrätta en sådan högskoleutbildning utan ökade anslag.

Centern föreslår nu att riksdagen säger nej till regeringens begäran om ett idrottscenter i Stockholm och att det i stället inrättas ett idrottsvetenskapligt institut på Lugnet i Falun. Vi föreslår vidare att det anordnas en 120-poängsutbildning i ämnet idrott vid högskolan där. Det skulle på ett bättre sätt tillgodose idrottens behov och intresse av en särskild idrottsutbildning.

**Anf. 19 JAN JENNEHAG (vpk):**

Herr talman! Ungdomsfrågor gäller Sveriges framtid. I den allmänpolitiska debatten rangordnas tydligen framtiden lågt. Det är fem gånger fler åhörare än riksdagsledamöter i lokalen. Jag hoppas att de övriga 345 ledamöterna just nu har något verkligt viktigt för sig. Efter denna något resignerade fundering övergår jag till regeringens program för denna framtid.

Kommunistisk Ungdom utsåg i fjol Ulf Lönnqvist till Sveriges slöaste minister. Som alla förstår var det ingen markering av att Ulf Lönnqvist som person skulle vara arbetsskygg och bara satt på departementet och kliade sig helt förlamad av lättja. Syftet var att peka på hela regeringens oförmåga att hantera ungdomsfrågorna. Nu har regeringen lagt fram ett program som man kallar "100 åtgärder för Sveriges ungdom". Det låter som en verkligt massiv satsning av en handlingskraftig regering. I budgetpropositionen finns på närmare 30 sidor en analys och ett resonemang kring ungdomens situation, en analys som i många stycken måste anses riktig. När man sedan finner att detta 100-punktsprogram med några få positiva undantag mest består av upprepningar av tidigare års åtgärder, otydligheter om vad man tänker göra konkret och direkt repressiva åtgärder mot ungdomen, framstår programmet som en jättelik dimridå. Var finns helhetssynen i denna sammanställning av olika departementsförslag? På vilket vis gynnas ungdomen av att Isolera Sydafrika-kommittén får pengar? Det är utmärkt och helt nödvändigt att ISAK stöds av samhället för att hjälpa de förtryckta i den vidriga diktatur som råder i Sydafrika. Men någon insats för ungdomen i Sverige innebär det naturligtvis inte.

På vilket vis förbättras förhållandena för ungdomen genom att man höjer minimiåldern för övningskörning med bil? Det är en trafiksäkerhetsfråga och ingenting annat. På vilket vis gynnas ungdomen av att det läggs fram ett förslag om förbud mot att bära kniv, även om förslaget i sig kanske är värt att fundera över? Gynnas ungdomen av att vi får sämre rättsäkerhet än man har i andra länder, när det läggs fram ett förslag om särskilt domstolsförfarande för just ungdomsgrupper? Regeringen skriver i propositionen:

"För att förebygga våld är det nödvändigt att vi kan bygga ett samhälle där alla har del av grundläggande rättigheter. Rätten till utbildning, arbete och bostad samt till en meningsfull fritid är viktiga inslag i välfärdspolitiken inte minst för unga människor. Brister i sådana grundläggande rättigheter skapar ofta aggression, hat, hopplöshet och resignation, sådant som kan övergå i öppen aggression och öppet våld."

Denna analys är naturligtvis riktig. Men regeringen gör i verklig mening inte något för att lösa dessa problem. Eftersom regeringen inte vill göra något åt de grundläggande problemen, föreslår man också helt följdriktigt hardare tag och snabbare reaktioner från samhället mot unga som inte håller måttet.

Myndighetsåldern i Sverige är satt till 18 år. Då räknas man i de flesta sammanhang som vuxen och ansvarig för sina handlingar. Men i verkligheten förvägras man rätten att ta ansvar för sitt eget liv. Man har ofta varken ekonomiska eller praktiska möjligheter att klara sig själv – att flytta hemifrån och ha en egen ekonomi, ett eget liv.

Ungdomsarbetslösheten är i grunden en del av den övriga arbetslösheten. Det är alltså inget problem för sig utan en del av allt det övriga. Men arbetslösheten bland unga människor är särskilt allvarlig, eftersom det handlar om deras första möte med arbetsmarknaden. På sikt kan därför unga människor som tvingas till arbetslöshet få betydligt större problem än äldre.

Många ungdomars situation kännetecknas av otrygghet, dålig ekonomi och bristande framtidstro. Självkänslan blir heller inte bättre av att man i alla sammanhang betraktas som ett problem, som någon som måste utsättas för särlösningar. Men "ungdomsproblemen" beror faktiskt inte på ungdomarna själva. De beror helt enkelt på att ungdomen förvägras så självklara ting som arbete och möjlighet att försörja sig själv, en bra utbildning och en egen bostad.

Här innebär alltså regeringens 100-punktsprogram inte någon förändring. Det är fortfarande särlösningar som gäller, dvs. regeringen anser fortfarande att det är ungdomarna själva som är problemet och inte att det är samhället som det i grunden är fel på.

Vpk har i sina olika motioner för rätt till arbete, förbättringar inom skolan och en ny bostadspolitik lagt fram en rad förslag som i verklig mening formar grunden för ett åtgärdsprogram för ungdomen.

Till de konkreta förslag vi lägger fram hör följande:

- Anslå 500 miljoner till förbättring av skollokalerna.
- Fastställ i skollagen att elever utan kostnad skall ha tillgång till skolmåltider som motsvarar en tredjedel av det dagliga näringsbehovet.
- Ge eleverna rätt att utse fullvärdiga skyddsombud.
- Öka satsningarna på grundskola, gymnasium och folkhögskola.
- Ge 7 miljoner till fria kulturgrupper.
- Anslå 41,7 miljoner till idrottsföreningar med ungdomsverksamhet.
- Anslå 4 miljarder för inrättande av fasta arbeten inom kommun och landsting.
- Inför studielön – med 50 % som bidragsdel som ett första steg.
- Sätt stopp för omvandling av hyresrätt till bostadsrätt på bostäder.
- Stifta lagar som stoppar andrahandsuthyrning till oskälig hyra.
- Stoppa utförsäljningen av allmännyttan.
- Öka bostadsbyggandet – detta är det inte minst viktiga.

Med förslag som dessa åstadkommer man ett åtgärdsprogram som i verklig mening förbättrar ungdomens villkor i samhället. Det är något helt annat än regeringens "100-punktsdimridå".

Anf. 20 Statsrådet ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Det är dagens unga som skall bygga morgondagens samhälle. Intryck och förhållanden under barna- och ungdomsåren präglar i mycket en människas framtid. Därför är det viktigt att barn och ungdomar får en trygg uppväxtmiljö med goda och lika förutsättningar för framtiden.

De möjligheter som står öppna för dagens unga är på många sätt bättre än för någon tidigare generation. Förbättrade materiella villkor, bättre tillgång till kunskap och information, till nya kultur- och levnadsmönster – allt detta har vidgat friheten och ökat valmöjligheterna. Dagens unga är den mest välutbildade generationen någonsin. De allra flesta har det bra ekonomiskt och socialt.

Men samtidigt som vi kan konstatera detta, skall vi vara medvetna om att det finns mörka drag i samhällsutvecklingen. Det gäller de globala hoten mot freden och miljön, den internationella fattigdomen, svälten i världen och aidsotet – frågor som intensivt engagerar många unga. Men det handlar också om de svårigheter som möter många av dagens ungdomar på arbets- och bostadsmarknaden, inom utbildningen och under fritiden, svårigheter som kan leda till social utslagning och skapa klyftor mellan generationer och konflikter mellan samhällsgrupper.

Bland 20–24-åringarna är arbetslösheten större än för genomsnittet. Fler flickor än pojkar är utan jobb. Nästan var tionde i denna åldersgrupp behövde år 1985 socialbidrag. Totalt står mer än hundratusen ungdomar i bostadskön. Många ungdomar har sämre ekonomiska villkor och svårare än andra att göra sin röst hörd på samhällets olika områden.

Den slutsats vi kan dra är denna: De flesta har det bra, men alltför många har svårigheter. Redan i ungdomsåren skapas klyftor.

Naturligtvis kan vi inte acceptera sådana orättvisor. Rätten till arbete, utbildning och social trygghet är för oss socialdemokrater liktydigt med människovärde. Människovärdet får aldrig vara förbehållet vissa. Det måste vara hela folkets egendom. Detta är en given utgångspunkt, också för vår ungdomspolitik.

Med generella politiska åtgärder skapas de grundläggande förutsättningarna. Givetvis förbättras också ungdomens villkor genom den lyckosamma ekonomiska politik som regeringen för. Visst förbättras ungdomens villkor och möjligheter genom en framgångsrik arbetsmarknadspolitik – den politik genom vilken det skapats 160 000 nya fasta jobb i landet sedan 1982, den politik som pressat tillbaka arbetslösheten till 1,7 %. Genom ett intensifierat bostadsbyggande förbättras också ungdomars möjlighet att få en bostad. Genom ett brett fritidsutbud vidgas ungdomars valmöjligheter.

Men vi kan konstatera att allt detta inte räcker, eftersom ungdomsgrupperna är särskilt hårt utsatta. Ungdomar skall ta sig in på områden där vi vuxna redan finns – ta sig in på en arbetsmarknad där den vuxne har sitt jobb, ta sig in på en bostadsmarknad där den vuxne har sin bostad. Det är alltid svårt att ta sig in på ett område där andra redan finns. Det är därför de generella politiska åtgärderna måste kompletteras med särskilt riktade insatser, om vi skall kunna klara de speciella problem som ungdomar har. Vänsterpartiet kommunisterna kritiserar i några motioner oss för den politiken. Man säger att det är förnedrande med särlösningar för ungdom. Man säger att det inte är

ungdomarna som är problemet. Nej, vem har sagt att ungdomarna är problemet. Det är ju de förhållanden som råder som är problemet, och de förhållandena kan man inte ändra enbart med generella politiska åtgärder. Särlösningar som komplement till den generella politiken har naturligtvis inte tillkommit för sin egen skull, utan de har tillkommit därför att de behövs för att möta de särskilda problem som ungdomen i dag har.

Låt mig ta ett exempel. Gjorda undersökningar visar att när ungdomar ställs utanför arbetsmarknaden, är det ofta brister i utbildningen som är orsaken. De bristerna avhjälpas inte med generella politiska åtgärder. Därför har vi gjort särskilda utbildningsinsatser för att ge dessa ungdomar förutsättningar att få den kompletterande utbildning som behövs för att de skall kunna ta sig in på arbetsmarknaden. För 5 000 platser i särskild arbetsmarknadspolitisk utbildning för 20–24-åringar satsas 150 milj. kr.

Regeringen har, som det sagts tidigare från denna talarstol, i årets budgetproposition presenterat en samlad ungdomspolitik. Det är en politik för arbete, bostäder, utbildning, fritid och ekonomisk trygghet. Det är en politik för en bra total uppväxtmiljö för dagens ungdomar.

I moderaternas kommittémotion hävdas att vi tecknat ungdomens situation i alltför mörka färger. Nej, det är inte så. Vi redovisar att de flesta unga har det bra i dagens samhälle, men vi redovisar också att det finns en del som inte har det så bra. Det är de som behöver vår omtanke och vårt stöd, det är deras rätt till utbildning, arbete, bostad och meningsfull fritid som kräver särskilda insatser och som måste värnas och hävdas. Det är åtgärder som är nödvändiga om vi skall kunna skapa ett samhälle med samma förutsättningar för alla. Det är om detta den samlade redovisningen av ungdomsfrågorna i årets budgetproposition handlar.

Fritiden är en viktig del av ungdomars vardag. Ungdomar vill oftare än andra delta i aktiviteter på sin fritid, ta till vara dess möjligheter. Det förutsätter att det finns ett stort utbud av fritidsaktiviteter att välja mellan, men det förutsätter också att ungdomar ges möjlighet att själva göra något av sin fritid, få chansen att utveckla vad de vill.

De kommersiella krafterna på fritidsområdet är starka; inte minst ungdomar är intressanta som målgrupp. Men ungdomars möjlighet att göra något av sin fritid får inte bli beroende enbart av den enskildes ekonomiska förutsättningar. Därför krävs det en motvikt till det kommersiella utbudet. Här har samhälle och folkrörelse en viktig uppgift att fylla – samhället när det gäller att skapa förutsättningar, folkrörelserna när det gäller att forma innehållet.

I föreningslivet engageras många unga. Sju av tio är med i någon förening. Där ges de möjlighet att utveckla intressen och träffa kamrater. Det är viktigt att föreningslivet ges goda möjligheter att utveckla sitt arbete och kan nå ännu fler unga.

I årets budget föreslås kraftiga öknings av anslagen såväl till ungdomsorganisationerna som till idrottsrörelser. Också stödet till den lokala verksamheten i form av s. k. aktivitetsstöd räknas upp med 10 %. Särskilda medel satsas på tonårsgruppen. Ökningen av stödet till föreningslivet och till idrotten är de reellt sett kraftigaste ökningarna på många år. Det är ett uttryck för den tilltro regeringen har till folkrörelserna och till det fantastiska arbete

som där läggs ned för att ge fritiden ett rikt innehåll för så många.

I en moderat kommittémotion framhålls att socialdemokrater och moderater ser olika på hur föreningslivets verksamhet skall finansieras. Socialdemokraterna föredrar uppenbarligen, sägs det i den moderata motionen, att göra organisationerna ännu mer bidragsberoende. Därmed, säger man, är de utlämnade åt politiska beslut.

Moderaternas slutsats av detta är uppenbarligen att anslagen till föreningslivet borde skäras ned. Då blir föreningarna enligt moderaterna friare och mindre beroende.

Det var naturligtvis ett sådant synsätt som låg bakom moderaternas försök att plocka bort det lokala aktivitetsstödet i förra valrörelsen. Så avslöjas moderaternas sätt att se på föreningslivet. Ju mindre bidrag, desto större frihet för organisationerna! Ju mindre bidrag, desto större oberoende!

Men fråga ungdomsorganisationerna och idrottsorganisationerna om de upplever att de är instängda i något slags beroendets fälla när vi höjer anslagen! Fråga om de vill avstå från de samhälleliga bidragen för att på det sättet känna den totala friheten! Försök i stället att inse att föreningslivet har behov av ett rejält samhälleligt stöd, inte för att föreningarna skall bli beroende utan för att de skall kunna förbli oberoende.

Jag kan lova moderaterna att den skiljelinje i synsättet som ni pekar på i er motion kommer att bestå. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta vår strävan att ge föreningslivet ett ökat samhälleligt stöd. Vi vill göra det därför att vi vet vilken enorm betydelse ett rikt, starkt och självständigt föreningsliv har.

Kommunerna har ett stort ansvar när det gäller ungdomens situation. Det är ute i kommunerna närheten till ungdomars problem finns. Det är runt om i våra kommuner som många av frågorna måste få sin lösning. Det är där de konkreta insatserna skall göras – för jobben, bostäderna, utbildningen och fritiden. Därför är det naturligtvis illavarslande för ungdomen när det från borgerligt håll läggs fram förslag som innebär en försämring av den kommunala ekonomin med 5, 6 eller 7 miljarder. Självfallet skulle mycket av det som ungdomen är beroende av drabbas. Med den syn moderaterna har skulle detta naturligtvis innebära att i de moderata kommunerna t. ex. satsningen på föreningslivet i stort sett skulle upphöra – då skulle föreningarna få uppleva en större moderat frihet. Men framför allt skulle ungdomen drabbas.

Herr talman! Den socialdemokratiska ungdomspolitiken syftar till att ge alla ungdomar tillgång till utbildning, arbete, bostad och en aktiv fritid, men också till att ge ungdomen möjligheter att delta i och påverka utvecklingen i samhället. Den är uttryck för en vilja att skapa förutsättningar och möjligheter för ungdomen till aktivt engagemang, till medverkan och till delaktighet. Vi vill värna allas rätt till lika möjligheter. Det är utifrån den grundvalen förutsättningar skapas för det framtidens samhälle som dagens unga har förmåga och kapacitet att bygga.

**Anf. 21 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:**

Herr talman! Frågan om ungdomens ställning i samhället berör ju alla politiska områden. I budgetpropositionen talar statsrådet om ungdomsgrup-

pen. Det är naturligtvis inte en homogen grupp, tvärtom är den åldersgruppen snarare mer heterogen än någon annan befolkningsgrupp.

Jag har i mitt inlägg försökt begränsa debatten till att omfatta statsrådet Lönnqvists ansvarsområden i ungdomspolitik. Det gläder mig att statsrådet tog upp de frågor där jag kastade en handske.

Moderata samlingspartiet har tidigare lagt fram förslag med utgångspunkt i bl.a. eniga utredningsförslag om en renodling av bidragsgivningen efter principen att bidragen lämnas från staten till centralorganisationer, från landsting till distriktsorganisationer och från kommuner till lokala föreningar. Förslaget om att ändra utformningen av lokalt aktivitetsstöd kritiserades våldsamt i den mycket överdrivna knatteidrottsdebatten 1985 – mest av socialdemokraterna, men delvis också av idrottsrörelsen. Kritiken var till största delen osaklig och grundad på partipolitiska överväganden men bottnade också i missuppfattningar – delvis medvetna sadana – om vad förslaget egentligen innebar.

Det finns naturligtvis ingen anledning att mot idrottsrörelsens egen önskan förändra reglerna för något stöd. Eventuella förändringar bör naturligtvis genomföras i samförstånd med idrottsrörelsen och övriga organisationer.

Vi har inte erinrat något mot uppräkningsbeloppet i budgetpropositionen i år. Men ungdomsrörelsens beroende av stat och kommun är en sak, och bidragsbeloppets storlek är en annan sak. Vi har t. ex. föreslagit att riksidrottsförbundet inte skall ha statlig representation. Vi vill inte ha ett statligt ungdomsråd som fördelar bidragen. Det finns inget belägg för statsrådets påståenden att moderat styrda kommuner på något sätt skulle vara njuiggare mot förenings- och idrottsrörelsen än socialdemokratiskt styrda kommuner. Vi har precis samma intresse av att backa upp den ungdom som ägnar sig åt idrottsverksamhet och annat föreningsliv.

**Anf. 22** CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att upprepa några av frågorna till statsrådet Lönnqvist. Man kan inte begära att han skall svara på frågor innan han har hört dem, och för att ge honom konkreta besked om några korta frågor upprepar jag dem. Korta svar kan ju bli bevis på statsrådets vilja att ta itu med frågorna.

En fråga gällde skattefrihet för ungdomars sparande på bostadskonto i vanliga banker, precis som vid sparande i allemanssparandet. Vill ungdomsministern medverka till det?

Ärendet om elevernas medverkan i skyddsarbetet ligger sedan snart åtta år tillbaka i utbildningsdepartementet. Vill ungdomsministern medverka till att ärendets behandling kommer i gång?

Registrering av skador på ungdomar skulle ge bättre möjligheter att finna orsaker till viss sorts mobbning. Vill ungdomsministern medverka till att det kommer i gång?

S. k. skogskonton för idrottsmän skulle kunna göra att idrottsmän med höga inkomster kunde få dem beskattade vid uttaget under en längre period, precis som vid skogshantering. Vill idrottsministern medverka till att det kommer i gång?

Till sist gällde det de regionala idrottsgymnasierna av Smålandsmodellen. Vill idrottsministern medverka till att försöksverksamhet kan fortsätta?

**Anf. 23 JAN HYTTRING (c)** replik:

Herr talman! Som jag sade inledningsvis, har vi på olika områden i motioner från centerns sida lagt fram många förslag som berör ungdomar. Jag tänker inte ta tiden i anspråk med att upprepa alla dessa, och därför kanske debatten blir något haltande. Jag har valt att ta ut vissa områden som måste utvecklas litet mer.

Jag ställde också några frågor till statsrådet Ulf Lönnqvist, och jag upprepar dem: När kommer förslag om förhandsgranskning av våldsvideogram? När kommer förslag om annat system för trygghet åt idrottsutövare?

Sedan har jag en fråga i anslutning till mitt huvudanförande: Kommer staten att fortsätta med spel och lotterier med direktdragningar?

Statsrådet Lönnqvist talar om de borgerliga – de borgerliga förslagen osv. – och att de borgerliga partierna har försämrat den kommunala ekonomin. Det är knappast ett omdöme som kan innefatta centern, vad jag förstår. Vi har föreslagit ett bättre skatteutjämnningssystem som ger en rättvisare fördelning till kommunerna än vad regeringen har föreslagit. På det sättet blir det också möjligt för kommunerna att fortsätta med det ganska stora stöd som de ger till idrotten och till ungdomsorganisationer och föreningsliv.

Statsrådet Lönnqvist berömmar sig över det ökade stödet till idrotten. Då är min fråga om han anser sig nöjd med det stödet. Vi vet från utredningar som har gjorts att enbart specialförbunden, för att komma upp i samma finansieringsgrad genom statligt stöd som de hade i början av 80-talet, skulle behöva ha 220 milj. kr. i anslag.

Det anslaget rymms ingalunda inom den ram som regeringen har föreslagit. Det rymms inte inom den ram centern har föreslagit heller, men vi har från centerns sida inte uttryckt samma belåtenhet över anslagets storlek.

**Anf. 24 JAN JENNEHAG (vpk)** replik:

Herr talman! Jag har inte kritiserat Ulf Lönnqvist för att regeringen föreslår bättre utbildning. Jag kan försäkra att problemet är det motsatta.

Regeringen möter förstås inget motstånd från vår sida när den föreslår förbättringar för de värnpliktiga eller varje annan åtgärd som ger ungdomen ökad rättvisa. Ulf Lönnqvist vet att det handlar om helt andra och större ting. Han sade i sitt anförande att redan i ungdomen skapas klyftor. Precis!

Dessa klyftor är en funktion av klassamhället. Arbetslösheten och bostadsbristen beror på regional obalans och på marknadsekonomins oförmåga att lösa andra frågor än sin egen vinstmaximering. Det här vet Ulf Lönnqvist, och det är mot den bakgrunden vi måste se satsningar för ökad rättvisa och jämlikhet för ungdomen.

Jag kritiserar naturligtvis inte det som vi båda kan vara överens om är verkliga förbättringar.

**Anf. 25 Statsrådet ULF LÖNNQVIST:**

Herr talman! Gunnel Liljegren säger att när moderaternas förslag att ta bort det lokala aktivitetsstödet kritiserades så hårt i förra valrörelsen, var det

en osaklig kritik och en kritik som mest var grundad på politiska värderingar. Nu accepterar moderaterna, säger hon, höjningen av det lokala stödet.

Det är en acceptans under galgen, för moderaterna säger ju också att i grunden finns deras motstånd kvar, med de vill inte längre föra fram det, eftersom idrottsrörelsen och folkrörelserna vill ha kvar detta stöd. Ja, självfallet vill de det, för de inser hur viktigt detta är för de lokala föreningarnas möjlighet att klara sin verksamhet.

Sedan säger Gunnel Liljegren att moderaterna inte vill att staten skall ha representation i riksidrottsstyrelsen. Jag kan tala om för Gunnel Liljegren att så sent som för någon månad sedan hölls det ett riksidrottsmöte i Linköping. En särskild utredning som gjorts inom idrottsrörelsen hade bl. a. diskuterat denna fråga. Ett enigt riksidrottsmöte tog ställning för att man ville ha kvar den ordning som gäller.

Då tycker jag verkligen att inte ens moderat kläffingrighet skall sträcka sig dithän att man går in och försöker näpsa en fri folkrörelse.

Det är riktigt att bidragsutredningens förslag inte kom till ett fullständigt genomförande, beroende på att remissinstanserna hade åtskilliga kritiska synpunkter att framföra. Vi har nu slagit fast i budgetpropositionen att fördelningen till de centrala organisationerna skall bygga dels på medlemsantal, dels på antalet lokala föreningar. Till detaljerna ber vi ungdomsrådet återkomma, och detta skall naturligtvis ske – det vill jag säga också till Jan Hyttring – på ett sådant sätt att organisationerna får besked snabbast möjligt om hur man i detalj tänker sig denna fördelning.

Gunnel Liljegren säger också att det finns inget belägg för att moderata kommuner är njuiggare gentemot föreningslivet än andra. Men om nu moderaterna vill dra ner de statliga bidragen till kommunerna med 7 miljarder kronor, så undrar jag bara: Hur skall moderata kommuner, liksom andra kommuner, kunna hävda ungdomens intressen och föreningslivets betydelse i ett sådant läge?

Till Carl-Johan Wilson vill jag först säga ett tack för de värmande omdömena om det ungdomsprogram som vi har lagt fram. När det gäller frågan om särskilt sparande för ungdomen till bostäder vill jag hänvisa till det som står i denna handling, nämligen att vi återkommer under våren med förslag i det stycket, och då får vi naturligtvis diskutera detaljerna i det.

Det gäller också den punkt som Carl-Johan Wilson förde fram om elevernas medverkan i skyddsarbetet i skolorna. Också det finns redovisat i denna del av budgetpropositionen. Också där stryker vi under, utöver betydelsen av det, att vi återkommer med detaljerade förslag under våren.

Vad beträffar registrering av skador på ungdomar vet jag inte riktigt vad det är Carl-Johan Wilson är ute efter, men det kanske han återkommer till. Det är möjligt att det är någonting som vi kan enas om att titta på. Jag tyckte i och för sig att det lät intressant.

Skogskonto för idrottsutövare – den möjligheten finns redan. Det finns möjlighet för föreningslivet, i detta fall idrottsledningarna, att bygga upp särskilda pensionskonton för sina aktiva, där pengarna sätts in under den aktiva tiden med möjlighet att ta ut dem efter den aktiva periodens slut. Storleken på de summor som kan sättas in på sådana konton är inte begränsad, och inte heller de årliga uttagen. Pengarna blir naturligtvis

beskattade vid det tillfälle då de tas ut. Jag tror Carl-Johan Wilsons synpunkter i det avseendet är i stort sett tillgodosedda.

När det gäller de regionala idrottsgymnasierna förstår jag att det inte är hemortsalternativet Carl-Johan Wilson avser, utan en form av försöksverksamhet som bedrivits inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen. Det är därför centrala studiestödsnämnden inte kunnat tillgodose önskemålen om studiestöd. Det är bara för skolor som godkänts av SÖ som studiestöd kan beviljas.

Vi har inte tidigare diskuterat om man skall utvidga detta till att också gälla den sorts skolor som Carl-Johan Wilson talade för.

SÖ håller på med en genomgång av hemortsalternativen. Vi får ta del av den när den är färdig, och jag hoppas det skall leda till förnyad diskussion om det alternativet, som jag personligen tycker är bra.

Till Jan Hyttring vill jag bara säga något om idrottsstödet – jag får återkomma till andra frågor senare. Han undrar om jag är nöjd med det statliga stödet. Jag är nöjd med den uppräknings vi haft förutsättningar att göra i kämpigt och strävt budgetarbete.

Jag skulle dock vilja ta tillfället i akt, eftersom han tagit upp frågan, att belysa anslagsutvecklingen under de sex år då borgerliga partier styrde landet och de sex år då vi nu haft socialdemokratiskt styre.

Från 1977/78 till 1982/83, då borgerliga partier påverkade budgetarbetet, fick idrotten ökat stöd med knappt 45 milj. kr., motsvarande 36 %. Under samma period var inflationen nästan 48 %.

Under åren 1983/84 till 1988/89 har idrottsstödet kunnat öka med 83,7 miljoner, en uppräknings med nästan 49 %. Under motsvarande period har inflationen varit ungefär 32 %.

Det reala stödet till idrotten har alltså under denna period med socialdemokratisk ledning av landet ökat med 16 %. Under de sex borgerliga åren försämrades idrottsstödet reallt med 11,6 %.

Jag hoppas att de siffrorna, Jan Hyttring, är tillräckliga för att belysa vår strävan att på olika sätt stödja och satsa på folkrörelserna.

Till spel och lotterier får jag återkomma, och frågan om centrum för idrottsforskning skall jag be att få beröra i mitt nästa inlägg.

Jag vill dock något kommentera vpk:s syn. Klyftor skapas redan i ungdomsåren, sade jag, och det är helt riktigt. Men hela vår politik är inriktad på att söka utjämna dessa klyftor. En gemensam startlinje, en sådan som vi accepterar inom idrotten, t. ex. i ett hundrameterslopp, skall vara giltig också i livets lopp. Det handlar om att genom olika åtgärder skapa förutsättningarna för detta. Det är den saken 100-punktsprogrammet handlar om. Det krävs att man är beredd att gå in på de olika områdena, skapa förutsättningarna, ge möjligheterna. Det skall vara lika möjligheter och lika förutsättningar.

Man kan inte alltid klara detta med generella politiska åtgärder. Därför krävs särskilt inriktade åtgärder, och det är vad ungdomsredovisningen handlar om.

**Anf. 26** GUNNEI LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Jag antar att statsrådet Lönnqvist hörde statsrådet Göranssons inlägg beträffande bidrag och skatt. Bidrag kommer inte från ovan. Det är till syvende og sidst enskilda skattebetalare som svarar för idrottsstöd och andra bidrag.

Statsrådet Lönnqvist verkar vara helt bidragsfixerad när det gäller stödet till idrotten. Stöd till kommunerna från staten och stöd från stat och kommun till idrotten är den finansieringskälla som statsrådet anser vara den som gäller:

Till skillnad från de andra partiernas representanter hade jag inte ett helt frågebatteri. Jag hade två direkta frågor. Den ena kvarstår: Har statsrådet Lönnqvist ambitionen att reformera det statliga stödet till de enskilda föreningarna, det man kallar det lokala aktivitetsstödet? Det står i budgetpropositionen att det stödet skall utredas.

Det måste vara något fel på detta bidrag, eftersom 40 % av de bidragsberättigade aldrig söker det, utan klarar sig ändå.

Vi har i våra motioner och jag har i mitt första inlägg i dag föreslagit en rad åtgärder som syftar till att hjälpa föreningarna till självfinansiering av sin verksamhet. Statsrådet har inte kommenterat de förslagen. Det är kanske mycket begärt att statsrådet skall ta ställning till dem så här direkt. Men det vore intressant att höra viljeinriktningen när det gäller att låta utreda om man kan öka grundavdraget, om man kan ta bort bingoskatten, om man kan avstå från reklamskatt på annonser i små program etc. Det skulle vara intressant att höra regeringens utgångspunkter.

**Anf. 27** CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller registreringarna av skador, som statsrådet frågade om, vill jag säga att företagshälsovården för närvarande registrerar alla typer av skador som uppkommer på arbetsplatsen. Man ser hur ofta samma slag av skador återkommer och kan då lättare vidta åtgärder. Samma sak skulle kunna ske när det gäller eleverna i våra skolor. Om man registrerade vilka typer av skador som återkommer, kunde man se vilka åtgärder som kan vidtas. Det var roligt att statsrådet tyckte detta var ett intressant förslag. Det finns också med ett avsnitt om detta i folkpartiets motion på barnområdet.

När jag talade om skogskonton menade jag inte den typ av konton som statsrådet antydde. Jag menade privata skogskonton för idrottsmän, precis som för skogsägare. Om statsrådet gillar idén med denna typ av konto, bör han vidta fler åtgärder än hittills.

När det gäller idrottsgymnasierna kan jag bara konstatera att statsrådet var positiv. Jag skall inte ta tid i anspråk för att noggrant gå igenom allt detta. I stället skickar jag direkt till statsrådet den motion Ingrid Ronne-Björkqvist och jag har skrivit om detta, så kanske statsrådet kan förekomma riksdagens reaktion och vidta åtgärder som kan gynna gymnasieskolorna i Eksjö, Jönköping och Vetlanda.

**Anf. 28 JAN HYTTRING (c) replik:**

Herr talman! Statsrådet Ulf Lönnqvist redovisar inflationsutvecklingen under två skilda regeringar. Det är naturligtvis intressant, men det är inte hela sanningen. År 1979 var finansieringsgraden hos idrotten med statliga anslag 42 %. Den siffran är i dag 30 %. Det innebär att statsanslagens del har sjunkit.

Det vore intressant att få en redovisning för hur de statliga spelen har utvecklats under samma tid. De tillkommande spelen med direktdragningar har ryckt undan en del inkomster från föreningar och särskilt från idrottsrörelsen. De har också betydelse i denna utveckling.

Det är naturligtvis inget fel att öka självfinansieringsgraden. Det är klart att detta är en strävan hos alla, eftersom det betyder större frihet för föreningarna och för folkrörelserna. Detta låter mycket idylliskt och bra. Men jag vill återupprepa vad jag tidigare har sagt, nämligen att förutsättningarna är så olika inom idrottens specialförbund. Vissa idrottsgrenar, som har ett stort publikt intresse, får ett ganska stort sponsorstöd och därigenom stora intäkter från reklam. Andra specialförbund däremot, som är viktiga för idrottens bredd och tillgänglighet, har en ganska liten del av sådant stöd. På vilket sätt anser Ulf Lönnqvist att man skall hjälpa dem? De kommer ju i en ännu sämre situation, eftersom statens andel i finansieringen har minskat så drastiskt.

Jag skall inte upprepa mina andra frågor, eftersom Ulf Lönnqvist har lovat att svara på dem i sitt sista inlägg.

**Anf. 29 JAN JENNEHAG (vpk) replik:**

Herr talman! Vpk har aldrig sagt, och jag har i dag inte sagt, att man kan klara alla samhällsfrågor med hjälp av generella åtgärder. Jag begriper inte varför Ulf Lönnqvist vill träta om detta.

När det gäller att skapa lika förutsättningar i livets hundrameterslopp, som statsrådet uttryckte det, är det samverkan mellan generella och riktade åtgärder som krävs. Det är denna samverkan och helhetssyn som vi efterlyser. Låt mig ta studiestödet som exempel. När studiemedellssystemet infördes den 1 januari 1965 var det väl få som då inte trodde att det var första steget mot ett system med studielön. Vi vet nu hur det har gått. Det har gått åt rakt motsatt håll. Min fråga till Ulf Lönnqvist om en konkret riktad åtgärd är: När kommer ett förslag om studielön? Vi föreslår en sådan reform, och vi vill att den påbörjas nu. Vi vill ha en 50-procentig bidragsdel som ett första steg.

**Anf. 30 Statsrådet ULF LÖNNQVIST:**

Herr talman! Jag är ingalunda helt bidragsfixerad. Gunnel Liljegren. En av de första åtgärderna jag fick vidta när jag för ungefär ett år sedan trädde till i regeringen var att tillgodose folkrörelsernas önskemål om att utreda deras förutsättningar för egenfinansiering i form av lotterier och bingo. Ett utredningsförslag finns nu. Inom kort kommer riksdagen att få ett förslag, och då får vi säkert, som Jan Hyttring vid flera tillfällen har sagt, anledning att återkomma till denna debatt.

Grundvalen för föreningslivets förutsättningar är naturligtvis att det har ett samhällsstöd som man vet storleken på och kan förlita sig på. Utöver detta

stöd har man möjligheter till egenfinansiering för att kunna göra det som man alltid kommer att vilja göra och som samhällsstödet inte ger utrymme för. Men basen, den grundläggande tryggheten, för föreningarna är samhällsstödet och kommer så att förbli. Det vore välgörande om även moderata samlingspartiet ville inse det. Vi skall hjälpa föreningarna till självfinansieringsmöjligheter, och jag har sagt att riksdagen snart kommer att få ett förslag om detta.

Ungdomsrådet har fått i uppdrag att se över det lokala aktivitetsstödet beroende på att jag, regeringen och framför allt remissinstanserna avvisade det förslag som den särskilda utredningen lade fram om att man skulle överföra detta stöd till kommunerna. Vi vill att ett direktstöd skall utgå till föreningarna. Utredningsmannen gav inga förslag till en särskild översyn. Han sade att om detta stöd inte läggs över på kommunerna, bör stödet förbli i nuvarande form. Efter alla dessa år finns det anledning att se över både de administrativa formerna och en del annat kring detta. Det är detta som ungdomsrådet har fått i uppdrag att göra.

Till Carl-Johan Wilson vill jag säga att jag är beredd att se över det som han har aktualiserat vad gäller frågan om olycksfall, och jag har då utgått från att det gäller olycksfall i skolorna.

Till Jan Hyttring vill jag säga beträffande självfinansieringen att det är riktigt att olika föreningar har olika möjligheter till självfinansiering. Vissa har betydligt bättre förutsättningar, och särskilt gäller det på idrottens område, där sponsorverksamheten, om vi nu skall ta in den i bilden, är mer utvecklad än i föreningslivet i övrigt. Det är därför som jag, vilket jag är övertygad om att Jan Hyttring instämmer i, anser att det är nödvändigt med grundläggande samhällsstöd i botten. De borgerliga partierna får internt i sin träta avgöra hur de vill ha det med storleken och utformningen och om det över huvud taget skall finnas ett sådant stöd. Men jag utgår från att Jan Hyttring och jag är ense om detta.

Då är man naturligtvis även besjälad av att bygga ut detta så mycket som de ekonomiska förutsättningarna medger. Men, och jag återkommer till det som jag nyss sade, oavsett hur mycket man bygger ut detta samhällsstöd kommer ett fritt föreningsliv alltid att vilja göra litet grand till. Det ligger i en folkrörelses natur att aldrig sätta sig ner och vara nöjd, att aldrig tycka att man har gjort tillräckligt, utan man vill alltid gå vidare. Därför kommer det alltid att även finnas behov av självfinansiering.

Jag skall inte ytterligare gå in på spel och lotteri av olika slag, eftersom vi får anledning att återkomma till detta i kammaren under varen.

När det gäller centrumet för idrottsforskning vet jag inte om det föreligger någon form av missförstånd från Jan Hyttrings sida. Det centrum för idrottsforskning i Stockholm som vi nu förordar skall utnyttja redan befintliga professurer – tre i fysiologi vid Karolinska institutet, en i idrottsmedicin vid Karolinska institutet och en i idrottspedagogik vid Stockholms lärarhögskola. Det är alltså inte fråga om några nya tjänster där. De nya tjänsterna är en professur i historia med inriktning på idrottens historia vid Stockholms universitet, två professurer i Umeå, en i idrottspedagogik och en i idrottsmedicin och en i Linköping i idrottsmedicin. Det är inget tvivel om att dessa kommer in i bilden vid den samordning som detta centrum

för idrottsforskning skall svara för. Men det är inte fråga om någon ny inriktning.

När det gäller ytterligare en idrotthögskola – vi har en i Stockholm och en i Örebro för lärarutbildning – beror den njugethet man kan se i fråga om en sådan på att det i dag inte finns ett utbildningsbehov grundat på att de som gått igenom en sådan utbildning för tränare eller administratörer inom idrotten skulle ha en arbetsmarknad att gå ut på. Ett sådant behov har inte heller idrottsrörelsen kunnat påvisa. Jag menar att man inte skall dra in unga människor i en utbildning som för med sig skuldsättning men som sedan inte leder till en arbetsmarknad som har behov av det som man har utbildat sig till.

Däremot finns det ett behov av kompletterande korttidsutbildning för både tränare och administratörer inom idrotten. Denna utbildning förläggs till detta centrum för idrottsforskning. Detta centrum skall administrera och lägga ut sådan utbildning. Men det är inte sagt att denna utbildning skall förläggas enbart till Stockholm, utan den skall naturligtvis förläggas där det finns förutsättningar att genomföra den. I fråga om detta vill jag vara ganska utförlig, eftersom jag i debatten kunde spåra någon form av missförstånd.

Till Jan Jennehag vill jag säga beträffande frågan om studiemedlen att vi återkommer till den senare under våren. Jag skall därför inte ge mig in på den nu, utan jag konstaterar bara att det kommer att läggas fram förslag om en reformering på studiemedelsområdet.

Sedan vill jag säga till Jan Jennehag beträffande hans påpekande att man inte skall träta om generella eller riktade åtgärder att det inte är jag som har dragit i gång den trätan. Jan Jennehag underströk bara i sitt inlägg vad som sägs i den motion som vpk har lämnat till detta riksmöte och där man just kritiserar vår ungdomspolitik därför den rymmer riktade åtgärder. Jan Jennehag sade själv att ungdomen på något sätt känner sig vid sidan av men att det inte var ungdomen som är problemet utan samhället. Jag vill naturligtvis betona att vi aldrig sagt att ungdomen utgör ett problem, men vi har sagt att det behövs särskilda åtgärder. Om nu Jan Jennehag och jag är överens om att det behövs såväl en generell politik som särskilt riktade åtgärder, då är det ju bra. Då behöver vi inte längre fortsätta denna diskussion. Jag noterar då med glädje att Jan Jennehag har rört sig i riktning mot vårt synsätt.

Vidare beskyller Jan Jennehag denna ungdomsredovisning för att vara en jättelik dimridå. Så är det inte. Det är i högsta grad konkreta förslag som redovisas och som sammantaget skulle kunna ge ungdomen en bra total uppväxtmiljö. Detta är det väsentliga.

Sedan ondgjorde sig Jennehag över att ISAK enligt en av punkterna skulle få pengar. Men ett av de områden där ungdomen är allra mest engagerad är det internationella – den internationella rättvisan och kampen mot apartheidpolitiken. Då är det oerhört viktigt och väsentligt för ungdomen att vi är beredda att satsa på sådan verksamhet och sådant arbete. Därför är det ett i allra högsta grad väsentligt förslag för den svenska ungdomen. Jag blev något förbryllad över Jan Jennehags syn i det hänseendet.

Jan Jennehag menade att det inte fanns några förebyggande åtgärder redovisade. Men det finns. Hela förslaget handlar ju om hur man genom olika former av förebyggande åtgärder skall skapa en bättre situation i vårt

samhälle för ungdomen. Att skapa arbetstillfällen är att hjälpa, det är en förebyggande åtgärd. Satsningar för att skapa bostäder, för att förbättra utbildning och för att stimulera till fritidsaktiviteter är sådant som krävs om man skall kunna få ett totalt grepp över ungdomsfrågorna. Sammantaget är detta en väsentlig förebyggande insats när det gäller att ge ungdomar lika och goda möjligheter att ta sig fram i livet, att hävda sig och klara sin situation.

Talmannen anmälde att Gunnel Liljegren, Jan Jennehag och Jan Hyttring anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

**Anf. 31 HANS LINDBLAD (fp):**

Herr talman! Under den senaste tiden har vi med besvikelse tvingats notera att det finns mer av fördomar mot flyktingar och invandrare och mer av rasism än man kanske hade trott tidigare. Statsministern och andra har manat oss att observera när sådant tryne dyker upp.

Jag blev litet chockad när jag häromdagen i Aftonbladet såg återgivet delar av Sions vises protokoll, ett legendariskt antisjonistiskt aktstycke – i Aftonbladet av alla tidningar med dess roll under de mörkaste åren.

Vi har under den senaste tiden haft en debatt om hur medvetna eller omedvetna vissa namngivna kulturpersoner var om sin sympati för Hitler-tyskland. Här i riksdagen får vi ofta i våra postfack bisarra papper från en gammal nazist och rådman.

Herr talman! Mot denna bakgrund har jag gjort en granskning av 80-talets utgåva av Försvarsfrämjandets tidskrift Fritt militärt forum. Jag har gjort det därför att Försvarsfrämjandet har granskats två gånger av offentliga statliga utredningar. 1945 års upplysningsutredning skrev att verksamheten inom Försvarsfrämjandet – till skillnad från vad som gäller inom andra försvarsföreningar – icke är ägnad att stärka försvaret och försvarsupplysningen hos vårt folk som helhet utan snarare verkar i motsatt riktning.

16 år senare lämnade 1960 års försvarsupplysningsutredning sitt betänkande om totalförsvarets upplysningsverksamhet. I utredningen ingick två riksdagsledamöter, Stig Alemyr och Per-Olof Hansson. Utredningen noterade att försvarsmyndigheterna och de frivilliga försvarsorganisationerna inte hade något samarbete med Försvarsfrämjandet. Man skrev:

”Självfallet har varje svensk medborgare rätt att ge uttryck för sin åsikt och frambära sin kritik mot såväl myndigheter som enskilda personer. Försvarsfrämjandets polemiska metoder förefaller emellertid enligt utredningens uppfattning ofta vara av den art att de förlorar all konstruktiv mening och snarast kan väntas undergräva tilltron till försvaret och få en negativ effekt på försvarsviljan.”

Nu har det gått ytterligare några år. Ibland har det sagts att Försvarsfrämjandet sökt ändra stil, främst genom att inte längre som förr ha en ledning som rekryteras bland personer med uttalade nazistsympatier. I det senaste nummeret skriver redaktören – en man som tillika är styresman för det statligt ägda armémuseum – om svensk utbildningspolitik. Han talar om ”vårt skolväsendes närmast kaotiska tillstånd, successivt åstadkommet under många år, många år av politiskt indoktrinerade skolformer.” Han talar om

det historielösa samhället och anklagar militärhögskolan för att vara på väg att bli delansvarig för denna historielöshet.

Jag granskade innehållsförteckningen i tidskriften för 80-talet. Så många historiskt inriktade artiklar finns det inte, men de som finns är huvudsakligen artiklar med anknytning till Tyskland, och då undantagslöst till Tyskland under Hitlertiden. År 1981 uttalades starkt gillande av att "en prosovjetisk regering" i Chile störtades 1973. I samma nummer attackeras tanken på att öppna försvarets yrken för kvinnor. "Könsdriften skulle ta överhand över plikt-känslan." Artikelförfattaren fortsätter: "Homofiler har i alla tider inneburit en komplikation på militärförband. De har utgjort ett dolt hot mot stridsmoralen. På samma sätt utgör kvinnorna ett öppet hot, men för jämlikhetsdilettanterna är det en prestigefråga - om så armén skulle gå under på kuppen."

Redaktören själv står för en artikel, också i samma nummer, där han ondgör sig över "jämlikhetspsykos" och menar att vägen tillbaka till ett hållbart samhälle förutsätter att den naturliga ojämlikheten åter accepteras som den mäktigaste hävstången till ett lyckligt samhälle. Detta innebär "att t. o. m. den allmänna rösträtten kan omprövas och modifieras."

Och omprövningen av den allmänna rösträtten måste ske snabbt - det är bråttom - timglaslet för oss som fri och obunden nation håller på att rinna ut."

Socialdemokrater och liberaler har genom åren varit måltavlor för dessa attacker. År 1981 kritiserades utrikesminister Ola Ullsten för att Sverige trots en ny politisk regim fortsätter att spela världssamvete. Det som upprörde skribenten var att Ullsten kritiserat USA:s leveranser av vapen till El Salvador och utsändande av militära rådgivare dit.

I samma nummer skriver redaktören att den kulturella utarmningen av vårt land fortskrider. Initiativtagare och verkställande krafter i denna andliga nedrustningsprocess arbetar enligt honom med energi och planmässighet, med gott stöd från högsta ort. I samma nummer har redaktören en minnesruna över en avliden generalmajor, en man vars namn länge varit starkt förknippat med Försvarsfrämjandet. Generalen hyllas för sitt nobla fosterländska sinnelag och sägs ha framstått som en excellent representant för den svenska officerskåren. Så var det säkert ur Försvarsfrämjandets synvinkel, men inte ur regeringens och militärledningens, för generalen i fråga är för historien främst känd som aktiv nazistsympatisör och för att han av den anledningen framtogs sitt befäl och försattes i disponibilitet. Han var helt enkelt olämplig för chefsposter i ett demokratiskt samhälle.

År 1984 infördes i tidskriften en artikel om Waffen-SS. Redaktören motiverar införandet av artikeln med att i en kort inledning medge att publicering skett först efter tvekan och noggrant övervägande, föranledd av, som det står, "ämnets av kända orsaker starkt kontroversiella karaktär".

I artikeln om Waffen-SS sägs att "när alla hackar på Hitler men tiger om de röda tsarerna är det frestande att tiga". Artikeln är en recension av en tysk bok om Waffen-SS. Författaren skriver: "Boken ger mycket nytt som tidigare tigits ihjäl av hatpropagandan. Även balanserade tyskar har lurats av Nürnbergtankegångarna att skära alla Himmlers underlydande över en kam."

Jag skall här inte ta upp frågorna i sak, men i Nürnberg dömdes individer

till olika straff beroende på bedömningar av hur omfattande förbrytelser resp. åtalad gjort sig skyldig till.

En annan författare skriver om 20 juli-männen, alltså männen bakom attentatsförsöket mot Hitler. Det föranleder ett fränt genmäle med följande tankegång.

”Det ter sig fullständigt vettlöst att mitt under brinnande krig – och med motiveringen att man ville åstadkomma ett annat och mera humant statskick – sticka kniven i ryggen på den egna stats- och krigsledningen. Vad de nu till ’hjältar’ utnämnda officerarna och deras medhjälpare åstadkommo blev ju för övrigt att man medverkade till att stora delar av östra Europa och av det egna landet bolsjeviserades. Och slutresultatet av förräderiet och de följande krigshändelserna blev, som en var som vågar se sanningen i vitögat kan konstatera, att Europa ej längre har den tyska krigsmakten att lita till när det gäller försvaret mot öster.”

Författaren fortsätter: ”När en objektiv och förutsättningslös nutidshistorisk forskning åter blir möjlig, i Tyskland och annorstädes, då komma dessa försök att göra hjältar av krigsförrädare att helt föras åt sidan. Vad som nu presteras i frågan – i form av Ehrenrettung åt hög- och krigsförrädare -- är endast en medveten och omedveten fortsättning på segrarmakternas propaganda under och efter kriget.”

Om jag sammanfattar den artikelns budskap är det enkelt: Det var oppositionsmännen mot Hitler som rädde för att Nazisttyskland förlorade kriget – och författaren sörjer djupt över att inte det nazistiska Tyskland finns kvar som bålverk österut. Indirekt är väl artikeln också ett beklagande över att Danmark och Norge inte längre är ockuperade.

I numret efter skriver en annan författare om krigsförbrytarprocesser i Västtyskland. Han slutar med konstaterandet att man under senare år i Västtyskland har börjat fråga sig vad det är för mening med rättegångarna mot nazistiska förbrytare i dag, bl. a. med hänsyn till de tilltagande bevissvårigheterna, de stora rättegångskostnaderna och den allt högre åldern på de anklagade. Författaren är också angelägen om att framhålla att även de allierade var skyldiga till krigsförbrytelser.

Tidskriftens starka betoning på artiklar om tysk Hitlertid gör att samma nummer också har en artikel om slaget vid Monte Cassino. Till den artikeln görs ett redaktionellt tillägg om att de tyska fallskärmsjägarförbanden hade sådan kvalitet att man kan betvivla ”att det någon annanstans kunde finnas en trupp av jämbördig kvalitet”. När artikelförfattaren inte tillräckligt lovordat de tyska truppernas förtjänster rycker redaktören själv in med lovorden.

En annan gång avfärdas Nürnbergrättegången med att det bara var krigsförbrytare som dömde andra krigsförbrytare.

Försvarsfrämjandet är en liten organisation. Den uppmärksammas inte alls på samma sätt nu som när den leddes av två mycket välkända officerare, en general och en överste, med mycket stark tysk och nazistisk inriktning. Det är väl troligt att det bland äldre medlemmar finns kvar personer som inte övergivit sina ungdomsidoler.

Men säkert finns i Försvarsfrämjandet åtskilliga som tror fast på demokrati. En utomståendes undran är väl mest varför de inte har valt att i stället

verka inom de många försvarsorganisationer i landet som inte har Försvarsfrämjandets mörka bakgrund.

Det som förvånar mig är att organisationen som redaktör för tidskriften behåller en person som redigerar tidskriften så, att Hitlertiden så ofta sätts i centrum. Håtskheten mot riksdagsmajoriteten – inte bara i fråga om försvarsbeslut utan också beträffande utbildningspolitiken – är väl av ungefär samma slag som tidigare, då den statliga utredningen från 1960 uppfattade inläggen vara av "den art att de förlorar all konstruktiv mening".

Redaktören opererar också utanför Försvarsfrämjandet. Han är chef för det statliga armémuseum och är i den egenskapen utgivare och redaktör för årsboken för Föreningen armémusei vänner. År 1986 tog han i den årsskriften in en lång uppsats om "svenska krigsfrivilliga i tyska Waffen-SS". Jag har mindre invändningar mot artikeln än mot redaktörens förord till den. Han erkänner att SS – med sina koncentrationsläger – är förknippat med dystra och motbjudande händelser. Han säger emellertid sedan: "Men sådant är dess värre ingenting nytt. Mänsklighetens historia framvisar många paralleller där folkgrupper systematiskt utsatts för människoförakt."

Budskapet är alltså enkelt: Visserligen begick Hitlertyskland grymheter, men ser man det historiskt är detta bara ett exempel av många.

Han vill också undanta Waffen-SS från kritik som kan riktas mot andra delar av SS. Waffen-SS kämpade enligt redaktören vid fronterna sida vid sida med den reguljära tyska armén och eftersträvade därvid att upprätthålla den militära hederns etiska grundregler, som han skriver.

Den mest påtagliga kritik som framkommer i de här kretsarna i samband med svenska frivilliga i SS riktas mot det svenska försvaret, nämligen kritik mot att försvaret inte har ansträngt sig för att ta till vara de erfarenheter som de frivilliga svenskarna fick under sina år i Hitlers tjänst.

Herr talman! Inte bara Österrike utan alla demokratier har anledning att fråga sig vad som kan göras för att slå vakt om fundamentala principer som människovärde, humanism och bildning. Antisemitism, fördomar mot invandrare och ökat våld är oroande tecken på att mörka krafter är starkare än vi nog varit medvetna om under 50-, 60- och 70-talen.

I mycket är det fråga om folkbildning, att upplysa om vart intolerans och fördomar kan leda. Jag har här väsentligen begränsat mig till en enda tidskrift och dess behandling av Hitleråren. I sig själv betyder den litet. Men den kan tas som illustration till stämningar som fortfarande finns och som bör mana oss andra till vaksamhet.

**Anf. 32 HANS GÖRAN FRANCK (s):**

Herr talman! Hans Lindblad är värd ett erkännande för att han här i dag hade kurage att ta upp dessa frågor. Det känns rätt skönt att höra en antinazist ta till orda om detta efter, vad jag kunde förstå, en så ingående granskning.

Den uppmärksamme iakttagaren kan emellertid knappast ha undgått att konstatera att det – med undantag för vad Hans Lindblad yttrade om invandrare och flyktingar – har varit alldeles tyst om den aktuella invandrar- och flyktingpolitiken i denna allmänpolitiska debatt. Inte ens Hans Lindblads parti har tillmätt frågan sådan betydelse och vikt att man från sin

oppositionens roll berört de för hela befolkningen så viktiga frågorna.

Flyktingströmmarna ute i världen är starkt knutna till de stora konflikthärarna och till de utpräglade diktaturstaterna. Det är för vår del främst konflikten i Mellersta Östern och den avskyvärda Chilediktaturen som har medfört att ett stort antal människor sökt och söker asyl i vårt land under senare tid. Kan fredsanssträngningarna för att uppnå en lösning av konflikterna främst mellan Irak och Iran och mellan Israel och palestinierna kröns med framgång, kommer detta snart att avspeglats i vår flyktingmottagning. Kan kampen för att störta diktaturen i Chile bli framgångsrik, kommer också detta att förändra situationen. Vi vet att en mycket stor del av flyktingarna från Uruguay återvände från vårt land till sitt hemland efter det att diktaturen där hade fallit.

Även om vi kan notera framgångar i kampen för fred och mänskliga rättigheter på många håll i världen, så måste vi ändå på kort sikt räkna med att flyktingströmmen till vårt land kommer att vara i stort sett oförändrad. Vi måste dessutom ha en beredskap för att oförutsedda och oväntade händelser kan inträffa som leder till att flyktingströmmen kan tillta.

Dagens situation då det gäller flyktingmottagandet är kritisk. Väntetiderna för placering ute i våra kommuner är lång, i genomsnitt 6–8 månader. Det finns för närvarande ca 9 000 asylsökande och flyktingar som väntar på att få komma ut till kommuner. Det är därför nödvändigt att kommunerna gör ytterligare ansträngningar för att göra större åtaganden i flyktingmottagningen. Alla politiskt ansvariga har en skyldighet att göra en insats. Men folkrörelserna, ideella och humanitära organisationer kan göra mycket mer för att skapa opinion och verka för flyktingmottagandet ute i landet. Möjligheterna är långt ifrån uttömda, även om den pessimism som en del gett uttryck för har haft vissa negativa effekter. Men dessa tongångar bör i stället tolkas som en utmaning för alla oss som inser och vet vilken betydelse det har att vi kan omsätta internationell solidaritet i praktisk handling. Men stolta deklARATIONER svarar inte alltid mot ett klokt praktiskt agerande.

Invandrarverket skriver i sin anslagsframställning att "SIV:s ansvarsområde och arbetsvolym har ökat dramatiskt under de senare åren, medan resurserna för administration inte tillätts hålla jämna steg. En arbetsmässig volymökning på 300–400 % har klarats med personalförstärkning på mellan 20 och 30 %. Många arbetsuppgifter har blivit eftersatta, bl. a. har det saknats tillräckliga resurser för planering, statistik och bevakning av invandrarfrågor. Endast om SIV får resursförstärkning, som begärs, har invandrarverket möjligheter att klara sina uppgifter." Och invandrarverkets anslagsframställning för 1988/89 får, enligt min mening, betraktas som mycket måttlig.

Invandrarverket skriver vidare: "De personalpolitiska konsekvenserna av en ständig underbemanning, osäkra anställningsförhållanden, ett högt övertidsuttag och en eftersläpning av personalutvecklingsinsatserna kan bli synnerligen besvärande för verksamheten."

Bostadsstyrelsen och riksrevisionsverket har genomfört undersökningar om kommunernas möjligheter att bereda flyktingar bostäder. Ungefär en femtedel av de 246 kommuner som har tecknat avtal med statens invandrarverk om flyktingmottagande uppger att situationen på bostadsmarknaden

rent av kan förhindra att avtalen fullföljs. I 90 % av kommunerna med mer än 50 000 invånare har man svårt att lösa flyktingarnas bostadsbehov.

Invandrarverket bedömer behovet vara 8 000–10 000 nya bostäder per år förutsatt att ca 19 000 personer får uppehållstillstånd, dvs. samma nivå som 1987. Det borde vara självklart att de kommuner som tecknar avtal med invandrarverket redovisar konsekvenserna därav i sina bostadsförsörjningsprogram på samma sätt som man tar hänsyn till behovet av bostäder till ungdomar, äldre m. fl. Ytterligare stimulansåtgärder från statens sida för ökat bostadsbyggande för flyktingar måste komma till.

Verket har emellertid presenterat ett annat förslag, som är värt allt stöd, nämligen s. k. kommunala mottagningscentra, som innebär att kommunerna inrättar genomgångsbostäder för flyktingar. Dessa bostäder skulle kunna förläggas till nedlagda ålderdomshem, sjukhem, ombyggda skollokaler m. m. En lösning i den akuta situationen är också att bygga tillfälliga bostäder av paviljongtyp. Genomgångsbostäderna skulle sammanföras till enheter, s. k. mottagningscentra för flyktingar. Verket bedömer att införande av sådana kommunala mottagningscentra skulle minska behovet av förläggningsplatser från 10 000 till 7 750 under budgetåret 1988/89. Verket beräknar också att detta system skulle innebära en besparing av 250 milj. kr. på förläggningsverksamheten. Verket begär att få bedriva en försöksverksamhet med sådana centra i högst 30 kommuner. Allt detta syftar till att förkorta väntetiderna på förläggningarna genom att tidigarelägga det kommunala mottagandet. Det är beklagligt att regeringen endast vill bedriva sådan försöksverksamhet i begränsad omfattning under nästa budgetår. Det är nödvändigt att en omprövning av detta ställningstagande snarast sker. Det kan göras genom ett tillmötesgående av den nya framställning som invandrarverket nyligen har gjort.

Det har under senare tid förekommit ett mycket omfattande utredningsarbete på flyktingpolitikens område. Resultatet av utredandet står ännu inte i proportion till omfattningen av utredningsverksamheten. Nu gäller det att verkligen komma till skott. Viktigast är bl. a. följande:

1. En drastisk förkortning av handläggningstiderna, bl. a. genom de åtgärder jag tidigare berört men också genom förstärkta resurser, rationalisering och decentralisering av arbetet.
2. Överförande av beslutsbefogenheterna vid direktavvisningarna från polisen till invandrarverket, varvid kravet på fullständiga beslutsmotiveringar beaktas.
3. För att minska den för den enskilde påfrestande väntetiden skall beslut om uppehållstillstånd kunna fattas så snart det visar sig att utläningen bör få stanna. Frågan om vilken lagparagraf som skall tillämpas kan utredas och beslutas senare.
4. Förvarsreglerna måste skärpas och åtgärder vidtas för en strikt efterlevnad i tillämpningen.

Barn skall inte sättas i förvar, vare sig i samband med verkställighet av avlägsnandebeslut eller vid ankomsten och under väntetiden. Detta har skett i uppseendeväckande stor omfattning och till en del i strid med gällande regler, särskilt vid Arlanda. Det borde vara tillräckligt att i

samband med verkställighet av utvisning besluta om hämtning och uppsikt där det finns barn med i bilden och vederbörande inte frivilligt lämnar landet. Inlåsnings av barn och deras föräldrar är otidsenligt. Om uppsikt och kontroll utan låst förvar skulle visa sig vara något dyrare, vilket alls inte är säkert, är det värt priset.

5. Det är hög tid att arbetsmarknadsdepartementet snarast framlägger förslag till förbättrade och förstärkta åtgärder till de invandrare och flyktingar som frivilligt vill återvända till sina hemländer. Långhalandet i denna fråga är inte försvarligt.

Intresset bland invandrar- och flyktingorganisationerna för nya och förstärkta stödåtgärder och projekt har manifesterats under lång tid.

6. Det borde finnas möjligheter att öka den svenska flyktingkvoten, åtminstone med några hundratal flyktingar som ett första steg. Flyktingkvoten har varit oförändrad under tio års tid. Tidigare har fastslagits att flyktingkvoten inte skall vara beroende av storleken på den spontana flyktinginvandringen.
7. Den alltför restriktiva tillämpningen i en del fall, såväl vad gäller tillämpningen av 3 och 6 §§ i utlänningslagen som möjligheterna till familjers återförening, borde närmare granskas och följas. Många klagomål har förekommit under senare tid i samband med utvisningar bl. a. till Chile, Turkiet och Iran. Det är angeläget för oss att få klarhet i om flyktingbestämmelserna i praktiken tillämpas på det humana och generösa sätt som har fastslagits.

Det finns å andra sidan exempel på att tillämpningen är alltför extensiv. Terroristreglerna har tillämpats på ett sådant sätt att det medför att en översyn snarast måste komma till stånd för att stärka rättssäkerheten.

8. Kritiken mot invandrapolitiken blir allt starkare, främst från invandrarorganisationerna.

De gamla invandrarna anser sig vara eftersatta. Alltför liten del av invandrarverkets resurser används för att tillgodose deras behov och intressen. Detta gäller hemspråksundervisning, svenskundervisning, stöd till invandrarorganisationer, projektbidrag till folkrörelser, stödet till invandrararnas kulturaktiviteter m. m. Det behövs ett nytt grepp om hela invandrapolitiken. Många av IPOK:s och andra utredningars förslag är inte genomförda. Vad jag här i övrigt har framfört bygger också till en del på utredningsförslag som snarast måste genomföras.

Det finns goda förutsättningar att driva en progressiv och framsynt invandrar- och flyktingpolitik. Den stora majoriteten av svenskarna har enligt en nyligen företagen undersökning en positiv inställning till invandrarna och flyktingarna, och den har under senare tid förbättrats, trots den stora ökningen av asylinvandringen. Det finns alltså ett stabilt stöd för att realisera målsättningarna om jämlikhet, valfrihet och samverkan i vår invandrapolitik.

### Anf. 33 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! En annan fråga som inte tycks tilldra sig så väldigt stort intresse är miljöfrågan. Jag tycker att Hans Göran Francks inlägg är ett bra exempel på att en debatt, även om den inte råkar tilldra sig något större

intresse, kan tillföras många positiva idéer genom inlägg i riksdagen.

Vad gäller miljöfrågorna är det egendomligt med hänsyn till den intensiva miljödebatt vi har och har haft att vid den sista allmänpolitiska debatten före valet i september det endast är vi moderater som tycker att miljöfrågorna är nog viktiga att ta upp!

Regeringen har visserligen aviserat en miljöproposition i mars, men riksdagen bör i denna fråga som i alla andra markera sin självständighet genom att ta upp viktiga miljöfrågor till livfull och framåtsyftande debatt. Jag tycker faktiskt att ett parlament har en sådan skyldighet.

Herr talman! Jag läste häromdagen i Expressen att vår miljöminister Birgitta Dahl i sin snabba jakt mellan olika sammanträden tappade sin högklackade sko och då upptäckte att prislappen satt kvar. Hon hade inte haft tid att ta bort den. Men jag hoppas att hon trots den allmänna brådskan skall ha tid att i lugn och ro tänka igenom problemet att sätta pris på vår miljö.

Socialdemokraterna har hittills varit negativa till den metoden. Men vi har ju exempel på att den är effektiv. Den skatterabatt som utgår på avgasrenade bilar fram till denna höst, då alla bilar obligatoriskt måste vara avgasrenade, har varit en stor framgång. Den har lett till att vi i december hade en försäljning av nya avgasrenade bilar som var 75 % av totalförsäljningen. I januari i år är siffran ännu högre – över 77 %. Det är en stor miljöframgång. Skillnaden mellan avgasrenade och icke avgasrenade bilar är som skillnaden mellan dag och natt.

Det är måhända ofint att påminna om det, men socialdemokraterna röstade våren 1985 mot denna typ av miljövärdsstimulanser men förlorade voteringen i riksdagen.

Rabatten på blyfri bensin är också en framgång och leder till lägre blyutsläpp.

I debatten om att sätta pris på miljön talas det ofta om miljöavgifter och miljörabatter. Det kan i praktiken vara samma sak. I stället för skatterabatter på avgasrenade bilar kan man ju tala om miljöavgifter på alla bilar utan avgasrening. På samma sätt kan man tala om en miljöavgift på den blyade bensinen.

I kampen för en miljövänlig bilism är ekonomiska styrmedel verkningsfulla.

Beslutet om avgasrening på personbilar kommer att ge som resultat att utsläppsnivån för våra personbilar i slutet av 1990-talet i stort sett ligger på samma nivå som på 1950-talet. Då var bilbeståndet en tredjedel av vad det beräknas vara år 2000.

När det gäller den befintliga personbilsparken har riksdagen uttalat sig för att stimulera till ytterligare avgasrening om tekniska system kommer fram. Än så länge tycks så inte vara fallet. Men det är viktigt att bevaka frågan och göra klart för tillverkare att stimulans skall utgå t. ex. i form av skatterabatter, om tillfredsställande lösningar kan presenteras.

I mitten av januari förekom en uppgift att Volvo tagit fram en katalysator som minskar utsläppen med 60 %. Är uppgiften korrekt, ligger minskningen definitivt i den storleksordningen att riksdagens beslut om stimulanser skall gälla.

Miljödepartementets sakkunnige Peter Larsson säger i ett uttalande att det

inte är samhällsekonomiskt effektivt att subventionera katalysatorer för eftermontage i bilar. Uttalandet står i direkt strid mot riksdagens beslut. Vi bör självfallet ta vara på och stimulera människors miljöansvar. Det är en viktig del i en offensiv miljöpolitik. Hur stimulansen skall utformas kan självfallet diskuteras.

Vi moderater föreslår i vår miljömotion dessutom att skatterabatten till avgasrenade bilar förlängs ett år för taxibilar. Kan vi stimulera till en snabbare övergång för denna bilkategori, ger det en god miljöeffekt till ringa kostnad. Taxibilar svarar ju för en stor del av persontransporterna.

För lastbilar och bussar med dieselmotorer föreslog vi redan förra året att Sverige skulle följa USA-kraven.

Naturvårdsverket föreslår samma obligatoriska krav som i USA på lastbilar från år 1995. Det ger en 50-procentig minskning av kväveoxidutsläppen. Det är ett bra förslag. Men det förutsätter att den gemensamma marknaden har motsvarande eller mycket liknande krav. Annars kan svensk åkerinäring råka in i svårigheter.

Medan vi väntar på obligatoriet kan en frivillig övergång till lastbilar och bussar med lägre utsläpp stimuleras med skatterabatter. Det är viktigt att en sådan stimulans kan sättas in även innan den tekniska utvecklingen klarar 50-procentsgränsen.

Statens väg- och trafikinstitut har gjort en utvärdering av hur långt vi kan komma till år 2000, om vi fortsätter att ställa krav på en miljövänlig bilism. Vår ambition måste vara att klara de mål man där sätter upp.

Beräkningar visar att vi kan minska kväveutsläppen med 60 % från nivån 1980. Vi kan minska kolväte- och koloxidutsläppen med 75 %, alltså tre fjärdedelar.

I dagarna har dessutom en motor, Elsbettmotorn, som drivs med matolja, presenterats i Sverige. Den har låg bränsleförbrukning och enligt uppgift mycket låga utsläpp. Enligt journalisterna luktade den svagt av korykiosk.

Eftersom den drivs av ett biobränsle, och inte av ett fossilt bränsle, bidrar den inte heller till den s. k. drivhuseffekten, som successivt kan höja jordens medeltemperatur.

Det är möjligt att utvecklingen tar andra banor. Exemplet visar dock att tekniken rör sig snabbt och att det finns all anledning att vara optimistisk. Bilen med nollutsläpp är definitivt i sikte. Mot den bakgrunden framstår Birgitta Dahls uttalande om att vi förverkat rätten till bilen som egendomligt.

Det är självklart också viktigt att sätta pris på miljön i industriell verksamhet. Utsläpp till vatten och luft från företagen är ingalunda i dagsläget gratis. Miljöskyddslagen ställer i själva verket hårda krav på företagen att vidta alla åtgärder som är tekniskt möjliga, ekonomiskt genomförbara och miljömässigt motiverade. Den svenska tillståndsgivningen – våra koncessioner – är restriktivare än i vår omvärld.

De krav som ställts har också lett till betydande minskningar av utsläppen. Under perioden 1970–1985 har svaveloxidutsläppen minskat med 65 %, stoftutsläppen med 91 %, kvicksilverutsläppen till luft och vatten har minskat med 90 resp. 98 %. Kadmiumutsläppen på samma sätt med 92 resp. 85 %.

Ser man på enskilda företag kan det vara intressant att notera att PLM i

Malmö trots en väsentlig produktionshöjning lyckades minska sina utsläpp av lösningsmedel med 95 %, från 1 000 ton till 50 ton per år.

Vi moderater tycker ändå att det finns anledning att skärpa miljöskyddslagen på det sättet att en sanktionsavgift alltid utgår när koncessionsvillkoren överträds. För närvarande måste en ekonomisk fördel för företaget ha uppnåtts för att sanktionsavgift skall utgå. Det kan vara svårt att bevisa den delen.

Enligt vår uppfattning bör överträdelse av koncessionskraven alltid leda till kostnader för företaget.

Miljöskyddslagen bör dessutom få en bättre funktion, om den kompletteras med ekonomiska styrmedel.

Man kan tänka sig olika modeller. Miljöavgifter på utsläpp till vatten och luft kan ge företagen en stimulans att minska utsläppen.

I vissa fall kan miljöavgifter innebära att svensk industri får konkurrensvillkor gentemot utländska företag som de inte klarar.

Häromdagen besökte jag MoDo i Husum. Framställningen av blekt massa ger där som på andra håll allvarliga utsläpp, och villkoren för dessa utsläpp är nu under omprövning hos koncessionsnämnden.

Villkoren kommer att skärpas till en nivå som ställer mycket höga krav på MoDo och andra företag. De är betydligt hårdare än de krav som ställs på konkurrerande företag i vårt närområde.

I ett fall som detta tror jag faktiskt att stimulans till en bättre miljö bör gå över skatterabatter.

Morot i stället för piska bör i fall av den här typen ge bättre effekt.

Herr talman! Jordbrukets miljöfrågor tas ofta upp till debatt. Det är bra. Miljöproblemet finns onekligen, och de bör lösas. Och de kan lösas.

Jordbrukarna i vårt land är inga miljöbovar. De har tvärtom ett starkt intresse för miljöfrågor och är beredda att arbeta hårt för att minska miljöproblemen.

I det arbetet händer det väl att de känner sig utsatta och missförstådda. Några exempel. Användningen av kvävegödselmedel anges i miljödebatten som den främsta orsaken till de läckage som sker.

Jordbrukarna anklagas också för övergödsling, alltså att ge för mycket gödsel, så att läckage uppkommer. I själva verket använder lantbrukare i vårt land mindre kväve än vad man gör i andra västeuropeiska länder. Skillnaden är betydande. Vi använder hälften så mycket kväve som Danmark och Västtyskland och en sjättedel av vad Holland gör.

Termen övergödsling som ofta missuppfattas betyder egentligen att man tillför gödseln på den växande grödan. Det är en god garanti för låga läckage. Eftersom gödselmedlen är mycket dyra, kommer ingen lantbrukare på tanken att ge för mycket.

Naturvårdsverkets expert Rune Andersson skriver i en artikel: "En minskad kvävegödsling – även under dagens rekommendationer – kommer bara obetydligt påverka kväveläckaget de närmaste åren. Detta beror på att kväveutlakningen i så hög grad är beroende av markens biologiska kväveomsättning." Han har rätt, och vår uppmärksamhet bör i stället inriktas på andra faktorer som påverkar kväveutlakningen. Vi vet t.ex. att stallgödselspridning på hösten på upplöjd mark ger stora läckage.

Att trädan, den öppna marken, läcker mycket kväve, har varit känt sedan länge. I en debatt med Birgitta Dahl i oktober 1986 ifrågasatte jag trädesbruket från miljösynpunkt. Ändå genomfördes trädesbruket på över 120 000 hektar 1987. Den socialdemokratiska regeringens godkännande av detta ledde till den största ökningen av kväveläckaget som vi hittills upplevt.

Förbudet mot stråförkortningsmedel kommer att motverka odlingen av höstsådd spannmål. Eftersom höstsådda grödor ger lågt kväveläckage kommer även denna åtgärd att öka kväveläckaget, i motsats till vad man hävdar från regeringshåll.

Regeringens åtgärder hittills har alltså lett till en ökad miljöbelastning, vilket rimmar illa med den verbala marknadsföringen av regeringens miljöengagemang.

Det kan också vara intressant att studera Östersjöns kvävebelastning. Enligt data från Askölaboratoriet, som jag tror man har anledning att sätta stor tilltro till, svarar Sverige för ca 10 % av kvävebelastningen i Östersjön. Jordbrukets andel av totalbelastningen är ca 4-5 %.

En så drastisk åtgärd som en avveckling av allt svenskt jordbruk som läcker kväve till Östersjön skulle alltså endast minska belastningen med ett par procent. Detta ger onckligen perspektiv på problemet.

Sovjetunionen och Polen står för ca 70 % av utsläppen. Som så ofta på miljöområdet upptäcker vi att de socialistiska staterna i öst måste påverkas, om vår egen miljö skall kunna förbättras.

På en fotoutställning i Kulturhuset om Polen av Håkan Pieniowski har författaren Folke Isaksson skrivit texter som illustrerar just detta. Ett bostadsområde i Polen i rökdis har följande text:

”Det finns en sötma i Polen en mycket speciell sötma. Den ligger över städer och samhällen, en söt, kvalmig doft som om hösten fastnar i fukten och sätter sig i kläderna. Den söta lukten av kol från bostadsområden och fabriker, en lukt som känns svärmodig, tungsint, en dunst från underjorden.”

En del av den sötman drabbar även Sverige.

Det är därför av utomordentligt stor vikt att Sverige tillsammans med övriga västeuropeiska stater inleder en framtidsytande dialog med öststaterna om miljöproblemen. Ett fruktbarande samarbete bör även kunna tjäna det goda syftet att minska spänningen mellan öst och väst.

Herr talman! Häri ligger en av de stora utmaningarna i svensk miljöpolitik.

#### **Anf. 34 GÖRAN MAGNUSSON (s):**

Herr talman! Skinnskatteberg är åter i kris. För någon vecka sedan kom det förlamande beskedet – boardfabriken skall läggas ned. 275 anställda ställs direkt utan arbete. Beslutet kom efter åratal av utredande och därav följande ovisshet för personalen. En nedläggnings indirekta effekter på sysselsättningen är givetvis vida större än den direkta effekten. Detta sker kort tid efter det att sågverket, som är ortens andra arbetsplats, bytt ägare, vilket betyder att ytterligare 65 arbetstillfällen försvinner vid sågen i samband med rationaliseringsinvesteringar.

En så kraftig åderlåtning av arbetstillfällen är givetvis förödande för en

kommun med 5 000–6 000 invånare och en begränsad arbetsmarknad. Skulle 340 förlorade jobb i Skinnskatteberg relateras till invånarantalet i Stockholms eller Västerås kommuner, innebär det att ca 50 000 resp. ca 7 000 personer i dessa kommuner skulle ställas utan arbete.

Någon kanske anser att pendling kan vara en lösning. Javisst, men det är ganska långt till andra arbetsmarknader: Fagersta, Köping, Lindesberg eller Ludvika. Dessa orters arbetsmarknader är självfallet av varierande styrka, och rent generellt kan sägas att de har för höga arbetslöshetstal. Till detta kommer dåliga vägar och usla allmänna kommunikationer till och från Skinnskatteberg.

Ägarna till boardfabriken i Skinnskatteberg, Swanboard Masonite AB med familjen Wettergren i spetsen, har ett stort ansvar för att skaffa ersättningssystem i Skinnskatteberg, om man nu inte är beredd att ändra beslutet. Kanske en kontakt med ledningen för AB Marabou kunde vara en bra åtgärd. Marabou söker nämligen lokaliseringsort för en fabrik i ett område där det är lättare än i Stockholm att få personal.

Staten är beredd att på ett generöst sätt ge pengar för att göra nödvändiga investeringar i boardfabriken i Skinnskatteberg lönsamma. Dessutom har kommunen varit beredd att ställa upp för att få boardfabriken kvar. Detta har emellertid inte varit tillräckligt för det privatägda företags ledning, trots att Skinnskattebergfabriken under 1987 visat den stigande lönsamhet som företagsledningen krävt för fortsatta investeringar. Att belöningen för detta är förlorade jobb upprör de anställda, vilket är lätt att förstå.

Trots att kommunledningen har fått detta dräpslag i en situation när man äntligen börjat skönja slutet på tidigare kriser, är man optimistisk och säger att det omöjliga bara tar litet längre tid.

Herr talman! Det är för övrigt inte bara i Skinnskatteberg som akuta problem finns i Västmanland. I Morgongåva i östra Västmanland har den finske ägaren Rauma Repola beslutat att avveckla tillverkningen. Självfallet är denna minskning av sysselsättningen en påfrestning för arbetsmarknaden i länet. Under 1987 drabbades också Norberg av ytterligare problem, när ett femtiotal kvinnor fick lämna sina jobb på kabelfabriken.

Västmanland tillhör de län som under en följd av år har genomgått kraftiga strukturella förändringar med stora påfrestningar som följd. Jag behöver bara nämna stälkrisen. Länet som helhet har sjunkande befolkningstal, som hårt drabbat flera kommuner, även Västerås, som tillhör de få stora städer som minskar i befolkningstal.

Arbetslöshetssiffrorna är i Västmanland högre än rikets genomsnittssiffror, men de hålls ändå nere av att folk flyttar från länet. Att kvinnor drabbas särskilt hårt av arbetslöshet sammanhänger med länets industristruktur.

Västmanland tillhör fortfarande landets mest industrialiserade län. Ett annat utmärkande drag för länet är att det är få större företag som har huvudkontor i länet. Detta är än mer markerat sedan Metallverken köpts av ett finskt företag, och framför allt sedan flaggskeppet ASEA i Västerås slagits samman med Brown Boveri och flyttat huvudkontoret till Schweiz. Att företagsledningarna finns i andra delar av Sverige eller på andra håll i världen ökar inte tryggheten.

Herr talman! Det jag sagt är inte en svartmålning, utan ett försök att

realistiskt beskriva hur vi västmanlänningar upplever situationen nu. Till den upplevelsen hör självfallet också att det finns företag som går bra och anställer folk. Västmanlänningarna tror inte heller att önskat utvecklingsstöd från den statliga nivån enbart eller bäst kan motiveras med eländesbeskrivningar. Tvärtom är det viktigt att kunna visa på konstruktiva framtidsprojekt, som verkligen kan bidra till att utveckla ett län eller en region.

Enligt min mening berörs Västmanland av två järnvägsprojekt som väl fyller kravet att bidra till den fortsatta utvecklingen i regionen. Jag avser Bergslagspendeln och Mäljarbanan.

Jag är medveten om att kammaren senare under våren får tillfälle att ingående diskutera järnvägsfrågor. Dessa projekt är emellertid så angelägna för Västmanland att jag vill säga några ord om dem redan i den allmänpolitiska debatten.

Låt mig börja med Bergslagspendeln. Den skulle efter upprustning och viss omdragning ge Bergslagen – Fagersta, Ludvika och norra delarna av Lindsberg – en bra anknytning till Västerås och Stockholm. Kostnaderna för projektet har beräknats till 140 milj. kr. Lokaliseringarna till Ludvika av verksamheter inom riksskatteverket, Vattenfall och ASEA-Brown Boveri motiverar ytterligare snabba åtgärder för att förverkliga Bergslagspendeln. Med tanke på de regionala problemen borde särskilda medel, utanför kommande ram för järnvägsinvesteringar, ställas till förfogande för projektet.

Mäljarbanan – trafiken Örebro–Västerås–Stockholm – är nu utredd så långt att det är möjligt att starta projekteringen för olika delsträckor. Investeringar på dessa avsnitt har också en omedelbar nyttoeffekt på den befintliga trafiken.

I propositionen om bl. a. järnvägstrafiken föreslås att både Mäljarbanan och Svealandsbanan skall lönsamhetsutredas ytterligare, vilket är bra. Ibland förekommer uppgifter om konkurrerande intressen mellan Mäljarbanan och Svealandsbanan. I en situation då tillräckliga investeringsresurser inte finns är det i och för sig inte så konstigt. Det kan samtidigt konstateras att bansträckningen för Svealandsbanan väster om Örebro lika gärna kan länkas samman med Mäljarbanan, varför ekonomin fram till Örebro kan komma att vara av avgörande betydelse när investeringarna skall prioriteras. Det är emellertid viktigt att ett övergripande och samordnat ansvar tas för trafiken i ett av de folkrikaste områdena i landet.

Den bärande tanken i Mäljarbanan är att den – tillsammans med andra kommunikationsinvesteringar i det inre av Mälardalen – dels skall bidra till att förstärka triangeln Örebro–Eskilstuna–Västerås och utvecklingsmöjligheterna där, dels ge snabba och effektiva förbindelser med Stockholm och västerut med Göteborg.

Fullgoda kommunikationer i den inre triangeln är viktiga dels för att göra högskoleutbildningarna på de olika orterna tillgängliga på ett bättre sätt, dels för att åstadkomma breddad arbetsmarknad i regionen. Med bra kommunikationer är det lättare för regionen att klara nödvändiga ökningarna av högskoleutbildningen, men också att bättre tillgodogöra sig samarbetet med universitetet i Stockholm och Uppsala.

En sådan satsning på inre Mälardalen skulle kunna bidra till att avlänka

expansionstrycket i Storstockholm och att ge storstaden en chans att klara bl. a. bostadsförsörjningen. Situationen på byggarbetsmarknaden både i Storstockholm och i inre Mälardalen gör det motiverat att lokalisera de första investeringarna utanför Stockholm. SJ har också pekat på möjligheten att minska investeringstrycket i centrala Stockholm genom att dra vartannat tåg Stockholm-Göteborg på Mäljarbanan över Örebro och Västerås.

Herr talman! Det har sagts många gånger att kommunikationer är av avgörande betydelse för regioners utveckling. Jag vill därför beröra ytterligare ett par trafikfrågor som har stor betydelse för Västmanland och dess näringsliv.

Det ena mycket viktiga projektet är en satsning på Europaväg 18. från Köping och västerut mot Arboga och Örebro. Standarden är nu sådan att en kraftig förbättring är nödvändig. För näringslivet skulle det betyda snabbare och säkrare transporter till och från regionen, men självfallet har Europavägen också betydelse i ett nationellt perspektiv.

Mälarsjöfarten och framkomligheten i Södertälje kanal är den andra frågan som jag vill ta upp. Möjligheterna till rationella, ekonomiska transporter på Mälaren är av stor betydelse för näringslivet kring inre Mälaren och i Bergslagen. Allvarliga försämringar kan leda till nya sysselsättningskriser i de nämnda regionerna.

Den fråga som oroar är de i och för sig mycket välmotiverade broplanerna i Södertälje. Utredningar visar att den dyrare broinvestering som är nödvändig för en effektiv sjöfart är samhällsekonomiskt lönsam. Det är därför viktigt att statsbidraget till bron utformas så, att inte skattebetalarna i Södertälje får betala vad som krävs för att man skall klara sjötrafiken på ett bra sätt. I övrigt är det viktigt att smärre framkomlighetsförbättrande åtgärder kan vidtagas i kanalen. Det skulle kunna innebära mer ekonomiska transporter.

Herr talman! Västmanland är också ett utpräglat jordbrukslän, med högavkastande jordar i södra och östra länet.

Heby kommun är starkt beroende av jordbruksnäringen, och där pågår, med statligt och kommunalt stöd, intressanta utvecklingsprojekt för alternativ användning av åkermarken.

I Köpings kommun är drygt 300 personer sysselsatta vid Supras fabrik för handelsgödsel. Genom nedläggning av ammoniakfabriken och därav följande konsekvenser har antalet anställda minskat. Även om intensitetsutredningen konstaterar att minskad användning av handelsgödsel inte betyder så mycket för miljön som man kanske trott, känner många anställda vid fabriken stor oro. Bästa sättet att minska kväveläckage är att hålla marken beväxt. Gödselmarknaden är i sig krympande genom minskad odlingsareal. Supra synes dessutom ha vissa svårigheter att klara importkonkurrensen. Enligt min mening är det av stort värde för Sverige att ha en inhemsk produktion av handelsgödsel.

Norra delarna av Västmanland har mycket sämre förutsättningar för jordbruk än resten av länet. Staten ger i dag regionalt prisstöd till jordbruket för att kompensera högre produktionskostnader. Det naturliga jordbruksområdet 42 i Västmanlands län saknar sådant prisstöd, medan det utgår till motsvarande område i Kopparbergs län. Mjölkleveranserna från de båda

områdena sker till samma mejeri. Gränsdragningen har här på ett olyckligt sätt gjort att man får olika prisstöd och olika förutsättningar för jordbruket.

För sysselsättningen i bl. a. Norbergs kommun skulle det vara av stort värde om jordbruksområde nr 42 inräknades i stödområde i vad gäller prisstöd för mjölk.

Herr talman! I somras blev telefonkiosken i Karbenning berömd. Televerket ville lägga ner den. Den var inte lönsam och passade inte i ett rationellt verk. Protesterna blev omfattande, och televerket ändrade inställning till saken. Det var bra och visade att folkliga påtryckningar var framgångsrika.

Bakom detta finns ett större problem. Kan effektivitetskraven för olika statliga verk och myndigheter förenas med en tillräckligt bra service över hela landet? Det är i varje fall mycket angeläget att staten – skattebetalarkollektivet – är beredd att upprätthålla service även i glesbygd och inte bara där det är kortsiktigt lönsamt. Telefonkiosken i Karbenning kom att stå som en symbol för service även i glesbygd.

Till sist: Det förefaller som om jag blir siste talare i årets allmänpolitiska debatt, som med vissa avbrott nu pågått sedan i onsdags förmiddag – till en början under TV-kamerornas vakande ögon. Många av mina kamrater har under dessa dagar sagt att det inte är så stor mening att tala i debatten. Ändå har ett åttiotal av oss funnit det mödan värt att förbereda inlägg och ta kammarens tid i anspråk.

Jag ser detta som något av demokratins styrkebälte; de mångas tålmodiga borrhande i en mängd större och mindre frågor, vars lösningar tillsammans skapar det bättre samhälle vi strävar efter.

Överläggningen var härmed avslutad.

### 3 § Anmälades och bordlades

Proposition

1987/88:81 om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, m. m.

### 4 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1987/88:16 om de offentliga organens verksamhet vid krig och krigsfara  
(prop. 1987/88:6)

Finansutskottets betänkande

1987/88:11 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1987/88  
(prop. 1987/88:25)

Lagutskottets betänkande

1987/88:13 om marknadsföring av alkoholdrycker, snabbvinsatser och tobak,  
m. m.

Försvarsutskottets betänkande

1987/88:4 om ändring i värnpliktslagen (1941:967), m. m.

## 5 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

*den 4 februari*

**1987/88:177** av *Anna Wohlin-Andersson* (c) till kommunikationsministern om organisationen inom SJ:

För några veckor sedan hade jag en frågedebatt med kommunikationsministern angående planerad nedläggning av SJ:s banregion i Norrköping. Statsrådet svarade bl. a.: "Banverkets organisation måste naturligtvis regeringen ta ställning till när organisationskommittén har redovisat sitt förslag." Detta svar ansåg jag för tillfället vara tillfredsställande.

Nu har det framkommit att SJ:s styrelse den 4 september beslutade att successivt dra in de nuvarande åtta marknadsregionerna och inrätta fyra affärsområden för persontrafik och fem för godstrafik. Detta innebär

att Norrköpings marknadsregion upphör, att resandefrafiken i Östergötland läggs delvis under Stockholm, delvis under Malmö och delvis under Gävle (sträckan Mjölby riktning Motala), att godstrafiken i Östergötlands län läggs under Malmö.

Förslaget till en decentraliserad och mera marknadsanpassad affärsorganisation skulle alltså medföra att Norrköpings marknadsregion försvinner, och därmed Norrköping som administrativ huvudort med tung beslutskompetens. Huvudansvaret för affärsverksamheten i den hittillsvarande marknadsregionen flyttas bort från regionen och delas upp mellan Stockholm, Malmö och Gävle.

Det är uppenbart att förslaget till ny affärsorganisation skulle medföra flera nackdelar för både SJ och kunderna, om det genomfördes.

Genom att dela upp gods- och persontrafiken i skilda affärsområden och flytta huvudansvaret för kundkontaktarna från regionen till främst Stockholm och Malmö, kommer man att slå sönder en organisation som i dag fungerar utmärkt och i hög grad är både decentraliserad och marknadsanpassad.

Grundtanken bakom SJ:s nya affärsorganisation är att decentralisera ansvaret för att komma nära marknaden. De föreslagna förändringarna för Östgötaregionen ligger absolut inte i linje med denna grundtanke, eftersom ansvaret för persontrafiken centraliseras till Stockholm och ansvaret för godstrafiken flyttas till Malmö.

Det måste vara helt olämpligt att lägga huvudansvaret för marknadskontaktarna i Östgötaregionen i Stockholm, eftersom Stockholmsregionen i sig själv redan är så stor. I en sådan organisation kommer de regionala intressena

i Östgötaregionen att få svårt att hävda sig. Erfarenheterna från det privata näringslivet visar också att man i regionindelningar sällan hänförs Östergötland till Stockholm. Det är lika olämpligt att hänföra Östgötaregionen till Malmö. Det avgörande argumentet mot en sådan organisation är avståndet. Malmö ligger 40–45 mil från Östergötland, och det säger sig självt att det inte går att ha särskilt nära marknadskontakter på ett sådant avstånd.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern:

1. Vill statsrådet redovisa SJ:s befogenhet att självständigt fatta beslut, när besluten har långt gående regionalpolitiska konsekvenser?
2. Kommer planerna på att flytta folk och beslut från Norrköping, Örebro, Luleå och delvis Sundsvall till de redan stora orterna Stockholm, Malmö, Göteborg och Gävle att föranleda någon åtgärd från regeringens sida mot bakgrund av att planerna inte synes överensstämma med regeringens uttalade regionalpolitiska, decentralistiska strävanden?
3. Vill statsrådet medverka till en organisation som bättre än den föreslagna främjar de av SJ själv uppsatta målen om effektivitet, arbetsglädje och personligt ansvar?

**1987/88:178** av *Ulla Orring* (fp) till socialministern om rekryteringen av läkare till Norrlandslänen:

Det råder akut brist på läkare i Norrland. Vakanssituationen synes dessvärre vara ett bestående problem, som snarare har förvärrats under 80-talet trots Dagmaruppökelse. Patienterna blir lidande. Köerna till starr-, kranskärls- och höftledsoperationer är ännu ej avklarade, och behovet av reformer bl. a. inom psykiatri får vänta.

En studie från socialstyrelsen redovisar följande förhållande om landets vakanssituation vad avser läkartjänster. År 1985 var 1 200, dvs. 9,4 % av landets specialistläkartjänster vakanta. I de fyra Norrlandslänen var 250, dvs. 15,7 % av motsvarande tjänster vakanta. Hösten 1987 var 19,7 % eller närmare 300 tjänster vakanta av de närmare 1 500 specialisttjänsterna. Läget har sålunda allvarligt försämrats.

Allvarligast är läget inom de sjukvårdspolitiskt prioriterade områdena, som allmänmedicin, där 20 % av tjänsterna är vakanta. För långvårdsmedicin är siffran 30 %, och för allmän- och barnpsykiatri 35 %. Inom servicespecialiteterna röntgen och anestesi är 25 % av vardera specialiteterna helt vakanta.

Därtill kommer den helt otillfredsställande bristen på läkare ute i distriktsvården. Konsekvensen blir tillfälliga lösningar med ständiga vikarier och bristande kontinuitet.

På vårdcentralen i Burträsk i Västerbotten t. ex. begär sjuksköterskorna nu hjälp. Läkarbristen är där så påtaglig att arbetsbördan för sjuksköterskorna blir totalt orimlig.

Att från dag till dag inte veta vem eller hur många läkare som kommer att finnas tillgängliga på vårdcentralen skapar stora vårdproblem. Det har vid Burträsk vårdcentral under de senaste tio åren inte funnits en enda färdigutbildad ordinarie distriktsläkare. Liknande situation råder även vid ett flertal andra vårdcentraler runt om i Norrland.

Årets budgetproposition innebar en stor besvikelse för både patienter och sjukvårdspersonal i norr, eftersom några nya utbildningsplatser för läkarstudierande ej föreslås till Umeå universitet. Utbildningsortens betydelse från rekryteringssynpunkt framgår av att 60–70 % av de läkare som utbildats i Umeå har stannat i Norrlandsregionen.

Med ett stort antal obesatta läkartjänster inom både allmänläkarvården och på sjukhusen infrias ej målsättningen om en vård på lika villkor för hela landets befolkning. Nuvarande fördelning av läkare i landet är helt otillfredsställande. Patienterna i norr begär klara besked. Kommer förbättringar, eller skall människorna i Norrlandslänen fortsätta att leva med ständig läkarbrist?

Med hänvisning till det anförda vill jag till socialministern ställa följande fråga:

Ämnar regeringen vidta speciella åtgärder för att underlätta rekryteringen av läkare till Norrlandslänen och därmed även utöka antalet utbildningsplatser vid Umeå universitet?

**1987/88:179** av *Per-Richard Molén* (m) till miljö- och energiministern om åtgärder för att minska utsläppen av koldioxid:

Året 1987 var enligt forskare det varmaste året man har kunskap om för planeten Jorden. Det tidigare rekordåret var 1981.

Atmosfärens sammansättning har varit konstant under mycket lång tid. Sedan mitten av 1800-talet är emellertid situationen en annan. Det var då som industrialiseringen tog fart. I dag är koldioxidhalten 25 % högre än för 135 år sedan. Och ökningstakten accelererar i takt med ökad förbränning.

Koldioxiden och andra växthusgaser leder till att jordatmosfärens medeltemperatur stiger. Effekterna blir förändrade livsbetingelser, bl. a. ökenutbredning och en stigande havsnivå. Havsnivån kan stiga med mellan 0,2 meter och 1,4 meter fram till år 2030. Hittills under 1900-talet har nivån höjts ca 0,1 meter.

Ett ökande internationellt intresse för koldioxidproblemet har konstaterats. Allt oftare framförs krav på att den globala användningen av fossila bränslen inte skall tillåtas öka väsentligt över nuvarande nivå. Eftersom utvecklingsländerna måste få öka sin energianvändning innebär det långtgående krav på industriländerna.

Mot bakgrund av en snabbt tilltagande oro över koldioxidens inverkan på mänskligt liv och ett klart uttalat behov av internationella överenskommelser om begränsningen av förbränning av fossila bränslen vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Vilka initiativ planeras från svensk sida för att nedbringa mängden koldioxid?
2. Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att nedbringa förbränningen av olja, gas, kol och torv i Sverige?
3. Befrämjar en snabb avveckling av kärnkraften en minskning av förbränningen av fossilt bränsle?

6 § Meddelande om frågor

Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 4 februari

**1987/88:335** av *Per-Ola Eriksson* (c) till kommunikationsministern om uppkörningen för körkort:

Inom trafiksäkerhetsverket övervägs för närvarande en centralisering av uppkörningsverksamheten för körkort. Enligt uppgift innebär trafiksäkerhetsverkets överväganden att uppkörningsverksamheten försvinner från 9 av 14 orter i Västerbottens län och 3 av 11 i Norrbottens län. De som bor i kommuner där uppkörning inte längre får ske drabbas av betydande kostnader för resor och förlorad arbetsförtjänst.

Genomförs indragningarna tvingas många trafikskolor i glesbygden att så att säga dubbeletablera sig i de större tätorterna för att kunna upprätthålla en god elevservice. Det innebär kostnader för nya kontor, teorilokaler m. m.

Centralisering av uppkörningsverksamheten för körkort innebär sämre service i små orter och glesbefolkade områden. Servicen i glesbygden är redan i dag bristfällig och varje åtgärd som leder till ytterligare försämring bör undvikas.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder avser kommunikationsministern att vidta för att förhindra en centralisering av uppkörningsverksamheten för körkort?

den 5 februari

**1987/88:336** av *Sten Svensson* (m) till civilministern om kommunpolitikens ansvar för kommunala beslut:

Torsdagen den 4 februari frikände högsta domstolen (HD) sju politiker i Gullspångs kommun, vilka justitiekanslern åtalat för myndighetsmissbruk. Innebörden av HD-domen är att kommunpolitiker kan begå lagbrott och strunta i domstolsbeslut utan att riskera straff.

HD:s principiellt viktiga utslag är oacceptabelt. Riksdagen och regeringen borde inte tolerera att kommunala organ eller förtroendevalda bryter mot givna regler för den kommunala verksamheten eller handlar i direkt strid mot kammarrättens beslut. Det är sålunda uppenbart att straffreglerna måste skärpas.

Jag vill ställa följande fråga till civilministern:

Är regeringen beredd att vidta åtgärder som hindrar kommunala organ eller förtroendevalda att kringgå eller nonchalera gällande lagstiftning och domstolsutslag?

1987/88:337 av Rune Ångström (fp) till kommunikationsministern om tågförbindelserna mellan Stockholm och Lycksele:

Prot. 1987/88:63  
5 februari 1988

*Meddelande om frågor*

Enligt SJ:s tidtabell har Örnsköldsviksområdet och Västerbottens inland och fjällvärld (bl. a. Vindeln, Lycksele, Storuman och Tärnaby turistområde) en enda tågförbindelse med Stockholm och den till Stockholm anslutande tågtrafiken. Detta kan man bl. a. läsa i den av SJ utgivna fiktiddatabellen "Välkommen till tåget", s. 90. Undertecknad anlitar ofta tåget som färdmedel och min förvåning blev stor när jag skulle beställa plats på tåg nr 92 med avgång från Stockholm C kl. 20.30 för färd till Lycksele och fick meddelande om att detta enda tåg som har direktförbindelse med Lycksele var inställt fram till den 12 februari på grund av att det "var vinter".

Såvitt jag vet har inget meddelande utgått till resenärer och eftersom denna förbindelse varit i gång vinter som sommar ända sedan järnvägen nådde Lycksele 1923, blev jag både förvånad och bestört. Vid samtal med marknadsavdelningen på SJ har jag fått bekräftat att orsaken till inställandet av denna för vissa delar av Norrland vitala tågförbindelse var en förmodad hård vinter. Vintern 1987/88 har hittills varit ovanligt mild, men tågförbindelsen är indragen.

Då denna temporära indragning av en viktig tågförbindelse till det inre av Norrland inte synes ligga i linje med kommunikationsministerns många gånger deklarerade inställning till trafikförsörjningen till Norrland vill jag fråga om kommunikationsministern avser att vidta några åtgärder?

7 § Kammaren åtskildes kl. 13.58.

In fidem

BENGT TÖRNELL

*/Olof Marcusson*